

MALMÖ HÖGSKOLA
FAKULTETEN FÖR
HÄLSA OCH SAMHÄLLE

ALLMOSEGIVARENS ÅNGEST

EN KRITISK DISKURSANALYS AV TIGGERI I SVENSK
NYHETSMEDIA

LOVISA BRÄNNSTRÖM
FRIDA SÄLL ANDERSSON

THE DONOR'S ANXIETY

A CRITICAL DISCOURSE ANALYSIS OF BEGGING IN SWEDISH PRESS

ABSTRACT

Brännström, L & Säll Andersson, F. The donors' anxiety. A critical discourse analysis of begging in Swedish press. *Degree project in Social work 15 credits*. Malmö University: Faculty of Health and Society, Department of Social work, 2018.

This bachelor thesis examines how “begging” is represented in Swedish newspaper during the period between October 2017 until the end of January 2018. The selection of time was made in connection to a bill suggesting a national begging prohibition. The thesis problematizes how the image of begging is constructed and represented in the press. The empirical material consists of publications from the three biggest newspapers in Sweden. The material is analysed in relation to the (re)production of normality and deviance, with special attention to the concepts of ethnicity and class. The thesis adopts a theoretical framework informed by an intersectional analysis, and the empirical study was approached through critical discourse analysis. Concepts such as social constructionism, discourse analysis and intersectionality are central to the study. The thesis includes discussions on ethnicity, class, representation and power as well as highlighting the hegemonic Swedish perspective in connection to research of established conceptions of beggars in Europe. The result indicates that begging is understood as a social problem that implicit threatens the Swedish welfare. Begging is mainly described as a problem derived from other countries. However, there are also arguments that claim begging to be a symptom of poverty. These arguments support an international cooperation, but this application is often underrepresented. Due to the description of begging, it is positioned as a problem that Sweden can not be held accountable for. Furthermore, begging in terms of a discourse, is positioned as an instrument to attract both readers but also voters for the election that is to be held the fall of 2018. These positions are maintained by systematical constructions of beggars as deviant from the hegemonic Swedish perspective, mainly based upon conceptions of ethnicity and class.

Keywords: begging, media, critical discourse analysis, intersectionality, ethnicity, class

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning	1
1.1 Problemformulering.....	1
1.2 Syfte	2
1.3 Frågeställningar	2
1.4 Bakgrund	3
1.4.1 Historisk tillbakablick	3
1.5 Centrala begrepp	4
1.5.1 Tiggeri	4
1.5.2 Personer som tigger	5
2. Tidigare forskning.....	5
2.1 Nationell forskning	6
2.2 Internationell forskning.....	7
2.3 Sammanfattning av tidigare forskning	9
3. Teoretiska utgångspunkter	9
3.1 Socialkonstruktionism	10
3.2 Diskursanalys	11
3.3 Intersektionalitet.....	11
3.3.1 Vi och Dem baserat på etnicitet.....	13
3.3.2 Klass	13
4. Metod.....	14
4.1 Val av metod.....	14
4.1.1 Diskursanalys	15
4.1.2 Kritisk diskursanalys.....	15
4.2 Material och urval	19
4.3 Validitet och reliabilitet	19
4.5 Tillvägagångssätt och arbetsfördelning	21
5. Empiri och analys	21
5.1 Textdimensionen	22
5.1.1 Vi och Dem.....	22
5.1.2 Tiggeri som problem.....	27
5.1.3 Känslor	29
5.1.4 Tiggeri som politiskt verktyg	32
5.2 Den diskursiva praktiken.....	34

5.2.1 Interdiskursivitet	34
5.2.2 Intertextualitet.....	35
5.3 Den sociala praktiken.....	35
6. Slutsatser	36
6.1 Sammanfattning av resultat	37
7. Avslutande diskussion.....	38
7.1 Reflektioner	38
7.2 Framtida forskning	38
8. Referenslista	40
8.1 Empiriskt material	42

1. Inledning

“While historians, ethnographers, human geographers, criminologists and legal scholars have studied issues related to begging, scholars of public policies generally have not” (Pérez Muñoz & Potter, 2014 s.159).

Pérez Muñoz och Potter (2014) belyser i sin artikel *Street-level charity: beggars, donors, and welfare policies* att tiggeri som utsatthet i stor utsträckning blivit förbiset av forskare inom akademien för välfärd och socialt arbete, även i välutvecklade välfärdsstater. Ämnet är snarare ett objekt för forskare inom juridik, kriminologi, historia- och geografistuderande ämnesfält (Pérez Muñoz & Potter, 2014). De menar även att tiggeri som globalt fenomen kan härledas till allmän debatt och medial verksamhet snarare än inom vetenskapliga studier. Detta bekräftas av flera forskare i området (Pérez Muñoz & Potter, 2014; Kennedy & Fitzpatrick, 2001; Swärd, 2015). Forskning om tiggeri med utgångspunkt i industrialiserade länder härleds ofta till hemlöshet, missbruk och/eller akut fattigdom men flera forskare har poängterat att det är av vikt att tiggeri måste förstås som en särskild social utsatthet (Pérez Muñoz & Potter, 2014; Kennedy & Fitzpatrick, 2001). Även om det finns beröringspunkter som stämmer överens, finns där också olikheter och andra mekanismer som styr just tiggeri. Tiggeri berörs av beslut på såväl EU/EES nivå som på nationell kommunal nivå. Fenomenet har utöver bostadslöshet och ekonomisk utsatthet även blivit föremål för människohandel, organiserad brottslighet, försummelse och diskriminering av folkgrupp. Med detta som bakgrund önskar vi skapa en förförståelse av dagens villkor för en person som tigger. Även om tiggeri idag i Sverige snarare ses som statens ansvar finns det få insatser direkt riktade till problematiken (Hansson, 2015; Mäkinen 2013). I samband med att fri rörlighet infördes inom EU har frågan om tiggeri aktualiserats på nytt. Flera EU-medborgare från fattigare länder söker sig nu till länder som har det bättre ställt i hopp om mer drägliga levnadsvillkor. I Sverige har detta resulterat i att majoriteten av de personer som tigger idag är EU-migranter och då främst från Rumänien och Bulgarien (Regeringskansliet, 2017). Frågan har uppmärksammats i flera länder i Europa och Mäkinen (2013) visar på att tiggerifrågan ofta beskrivs som ett misslyckande. Genom åren har flera förslag på åtgärder lyfts fram. Några av dessa är *beggars badges* d.v.s. förslag om tillstånd för att tigga, ökade insatser för minskad människohandel och organiserad brottslighet, ökade ID-kontroller och inre utlänningskontroll, men även att kriminalisera tiggeri.

1.1 Problemformulering

Ett nationellt tiggeriförbud har diskuterats inom flera partier i Sverige och ett antal motioner har lagts fram om förbud mot att tigga. Hösten 2017 lade ett av Sveriges största partier fram ett nytt lagförslag om ett nationellt tiggeriförbud (Sveriges Riksdag, 2017/18:1977). Förslaget debatteras flitigt och bemöts både med medhåll och kritik. I motionen beskrivs fenomenet som ett problem vars ansvarsskyldighet bör härledas till EU-medborgarnas hemland. Vidare beskrivs det i motiveringen att den fria rörligheten inom EU inte kan ersätta det ansvaret. Ett argument till förbudet är att tiggeri inte hjälper människorna ur fattigdom. Här argumenteras också för att detta system i längden kommer urholka tilltron till EU (Sveriges Riksdag, 2017/18:1977). Bl.a. Hans Swärd som är professor vid

Socialhögskolan bemöter argumenten om tiggeriförbud och menar på att förbudet inte får önskad effekt ur ett långsiktigt perspektiv. Han menar att förbudet istället upprätthåller en social exkludering av en redan diskriminerad grupp och ignorerar människors utsatthet. Vidare menar Swärd att förbudet inte kommer få “problemet” att upphöra utan endast förskjuta det vidare till andra städer och länder. Dessutom hävdar han att ett förbud inte är samhällsekonomiskt effektivt eftersom åtgärder om övervakning och rättsprocesser är dyrt (Sydsvenskan, 2017).

Fenomenet tiggeri är för många individer i en akut livssituation ett sätt att livnära sig på. Således är det både aktuellt och relevant att inom socialt arbete lyfta fram ämnet eftersom socialt arbete som yrkesverksamhet riktar sig till socialt utsatta grupper. Det finns många föreställningar och uppfattningar om tiggeri och personer som tigger men faktum är att det finns en stor avsaknad av vetenskapligt underlag för hur situationen de facto ser ut (Pérez Muñoz & Potter, 2014; Swärd, 2015). Framför allt har inte frågan om tiggeri uppmärksammats och bearbetats lika mycket på politisk nivå och inom välfärdsapparaten. Istället blir personer som tigger beroende av privatpersoners och välgörenhetsorganisationers välvilja och sympati. Frågan om tiggeri har således i stor utsträckning varit ett objekt för den allmänna debatten och inom media (Kennedy & Fitzpatrick, 2001). I Sverige idag riktar nyhetsmedia en stor uppmärksamhet kring tiggeri vilket i samband med få forskningsstudier ger media ett särskilt stort maktutrymme att leda diskursen. Nyhetsmedia utgör alltså en aktör med makten att porträttera en bild av ett fenomen vilken kommer att exponeras för resten av samhället, ofta helt utan att vederbörande grupp har chans att nyansera eller ifrågasätta med sitt perspektiv.

Hur media porträtterar fenomenet skapar föreställningar som kan komma att påverka synen på tiggeri men också personer som tigger. Vad som dessutom gör fenomenet tiggeri viktigt att analysera är hur det ofta utförs av människor som sällan har möjlighet att få sin röst hörd i det offentliga rummet. Detta menar vi pekar på ett behov av att kritiskt analysera hur fenomenet tiggeri gestaltas i dagstidningar, i synnerhet den period efter att ett nationellt tiggeriförbud har lagts fram.

1.2 Syfte

Syftet är att kritiskt analysera hur svensk nyhetsmedia lyfter fram begreppet tiggeri och undersöka vilka diskurser som går att urskilja. Genom att urskilja dessa diskurser ämnar vi synliggöra vilken positionering tiggeri får i svensk nyhetsmedia. Begreppet positionering avser i denna studie att tydliggöra eventuella definitions- och ansvarsbilder som formuleras i materialet. Detta görs för att få en uppfattning om vilken porträttering av tiggeri som nyhetsmedia förmedlar. Syftet är även att belysa vilka maktordningar som påverkar diskursen för tiggeri. Detta görs för att öka medvetenhet om medias maktutövning.

1.3 Frågeställningar

- Hur beskriver svensk nyhetsmedia fenomenet tiggeri?
- Vilka positioneringar av tiggeri kan urskiljas?

1.4 Bakgrund

1.4.1 Historisk tillbakablick

Att tigga, eller att be om pengar utan motprestation, har alltid förekommit men synen på företeelsen har sett något annorlunda ut genom tiderna. För att få en förståelse vill vi blicka tillbaka redan till medeltiden då den katolska kyrkan utgjorde en mycket stark aktör i Europa. Enligt den katolska kyrkan utgjorde fattigdomen en central del av samhället eftersom den påminde människor om livets flyktighet, men också att en inte skulle drivas av fåfänga eller girighet. Den självvalda fattigdomen i det närmaste idealiserades och det var hedersfullt att leva enkelt. Dessutom kunde de som hade det bättre ställt uppvisa att de var goda kristna genom att skänka gåvor (Holgersson, 2004). Vi ser emellertid ett skifte under 1520-1540-talet då Sverige reformerades och den svenska kyrkan underordnades staten. Här skedde ett paradigmskifte och staten menade tvärtom på att människans viktigaste uppgift var att arbeta, ta ansvar och försörja sig. Den lutherska läran menade istället att fattigdom visade på dåliga moraliska egenskaper och att tiggeri därför skulle förbjudas (Meeuwisse & Swärd, 2013). Det är först på 1800-talet i Sverige som vi ser en utveckling mot att fattigdom snarare bör betraktas som ett socialt problem och ges ett samhälleligt ansvar. Det är också här de första sociallagarna börjar stiftas vilka bygger på kristna värderingar (ibid).

Om vi ser till Sveriges juridiska historia står det klart att tiggerirelaterade lagar framför allt har förknippats med brottslig verksamhet. Som tidigare nämnt ansågs det förr vara den enskildes plikt att skänka allmosor till samhällets utsatta men med tiden har ansvaret förskjutits till den offentliga sektorn. 1642 verkställdes en tiggareordning som främst förbjöd tiggeri, men också riktade ansvaret för fattigvården på kommunerna (SOU 2000:14, s.28). 1885 verkställdes en lag som förbjöd *lösdriveri* d.v.s. som förbjöd personer att driva runt mellan orter utan försörjning eller pengar till uppehåll. Denna lag avskaffades 1965 och ersattes av en ny lag under beteckningen *samhällsfarlig asocialitet* som innebar fortsatt tvångsarbete för den som tiggde om pengar. Denna lag kom sedan att avskaffas 1981 och först när socialtjänstlagen 1982 trädde i kraft slutade tiggeri vara ett brott (SOU 2016:6, s.21).

Idag finns ingen specifik lagstiftning beträffande tiggeri i Sverige och tiggeri i sig är därför inget brott. Däremot finns lagar, förarbeten och konventioner som kan göra sig gällande för tiggeri. Några av dessa finner vi under Brottsbalken och de berör framförallt aspekter som olovlig bosättning, allmän ordning, bedrägeri, människohandel och inre utlänningskontroll. Emellertid skyddas personer som livnär sig på tiggeri genom internationella normer om mänskliga rättigheter samt föreskrifter och förarbeten som indikerar att tiggeri inte utgör ett brott under exempelvis ordningslagen (Dagens Juridik, 2017). När det kommer till svensk lagstiftning om bistånd finns begränsningar men också visst svängrum, dessa behandlas framför allt under socialtjänstlagen. Enligt socialtjänstlagen 2 a kap. 1 § (2001:453) har Socialtjänsten det yttersta ansvaret för att de som vistas inom kommunen får det stöd och den hjälp de behöver samt att kommunen vid behov ansvarar för att tillsätta akuta insatser. Detta gäller dock endast svenska medborgare och de EU-medborgare som fått uppehållsrätt till längre än tre månader. För de som endast får vistas här som besökare i upp till tre månader har vistelsekommunen ett ansvar att erbjuda bistånd, men endast för akuta insatser

(RÅ 1995 ref. 70). Detta innebär en avgörande begränsning för många av de personer som vistas i Sverige som EU-medborgare och som livnär sig på tiggeri. Däremot finns visst utrymme för hjälp och bistånd. Ett exempel på det är när Linköpings kommun fick godkänt i förvaltningsrätten att skicka bistånd till Stadsmissionen för att understödja natthärbärgen i syfte att ge särskilt stöd åt utsatta EU-medborgare (SKL, 2017).

En av grundtankarna med EU-samarbetet är att det ska vara enkelt att röra sig, flytta och handla inom EU (Sverige Riksdag, 2017). Således är det inte konstigt att en fri rörlighet infördes inom EU. Att den fria rörligheten har införts har medfört att tiggeri blivit desto mer synligt i Sverige. En stor grupp EU-migranter kommer nämligen periodvis till Sverige och representerar idag den största andel av de personer som tigger i Sverige (Regeringskansliet, 2017). När den fria rörligheten inrättades i EU blev tiggerifrågan således aktualiserad på nytt. Att en stor andel människor lämnar sina hemländer i hopp om att hitta försörjning i länder med bättre socioekonomiska förutsättningar skapar antagligen debatt eftersom det tydligt syns i det offentliga rummet. Idag kan vi se en distinktion mellan uppfattningar om tiggeri och då i synnerhet vad gäller EU-migranter som tigger. Somliga är av åsikten att det inte är Sveriges ansvar att lösa andra länders socioekonomiska bristfälligheter, andra menar att Sverige kan och bör hjälpa till med det som går. Det är här vi kommer ta vårt avstamp i den här studien.

1.5 Centrala begrepp

1.5.1 Tiggeri

Polisen beskriver tiggeri som “...att utan någon motprestation utbe sig om ekonomiskt understöd” (Polisen, 2017, s. 1). Det är en välciterad definition men som vi anser är vag och för bred för att använda i ett vetenskapligt sammanhang. Vi önskar skapa en djupare förståelse för tiggeri som fenomen men också som ett socialt problem. Enligt Nationalencyklopedin (2017) definieras tiggeri enligt följande, “genom vädjan, bön eller begäran försöka insamla medel eller allmosor utan att utföra någon motprestation, oftast rör det sig om små summor”. Här ges en något tydligare definition men vi som forskare anser fortfarande att definitionen är diffus och har därför sökt vidare efter en bra definitionsgrund för begreppet. Virpi Mäkinen (2013) skriver i sin artikel *are there fundamental rights for roma beggars in Europe* om tiggeri med särskild utgångspunkt för romer i Europa. Hon förklarar tiggeri nedan.

“As a definition, begging involves the solicitation of a gift—usually a small sum of money—by someone for that individual’s personal use on the grounds that the recipient does not have another source of income or that other sources of income are inadequate to feed or house the recipient and his or her dependents. Usually begging is classified as either passive or aggressive begging. According to Arnold’s definition, “passive begging involves solicitation that is non-threatening and often non-verbal, with the beggar for example simply holding out a hand (or a cup) or sitting in front of a cap for receipt of coins and notes.” Aggressive begging involves ‘coercive solicitation’ that features some degree of intimidatory action (such as following a potential donor down the street) and implied or actual threats.” (Mäkinen, 2013, s.205).

Vi kommer i uppsatsen inte behandla distinktionen mellan passivt och aggressivt tiggeri eftersom det är högst subjektivt och ibland även en fråga inför lagen.

Citatet ger emellertid läsaren en idé om tiggeriets olika former eller uttryck. Vad vi ämnar belysa med detta citat är att tiggeri kan ske mer passivt eller aktivt (exempelvis genom att sitta tyst utanför en butik eller att verbalt fråga om pengar eller mat). Vi vill också ha sagt i tidigt skede att vi i uppsatsen inte definierar tiggeri som en engångsföreteelse, det är snarare en fråga om livsstil eller en försörjningskälla under en längre period. Samtidigt är det viktigt att poängtera att tiggeri inte bör klassas som ett arbete eller något majoriteten frivilligt väljer som förstahandsval till uppehälle.

1.5.2 Personer som tigger

Hans Swärd förklarar hur ordet "tiggare" idag tenderar att ha en avhumaniserande effekt eftersom vi klumpar ihop en grupp människor och beskriver dem utifrån *ett* specifikt avseende (Swärd, 2015). Att beskriva en person eller grupp människor utifrån en enskild egenskap, ett avseende eller en aspekt kan leda till att skapa stereotyper. Det innebär att gruppen eller personen blir upplevd enbart utifrån just denna valda aspekt eller egenskap, vilket givetvis aldrig kan göra verklighetens komplexitet rättvisa.

Hans Swärd (2015) beskriver även hur det saknas bra eller adekvata begreppsdefinitioner för EU-medborgare som kommer från ett annat land och söker sig till exempelvis Sverige i hopp om bättre levnadsvillkor.

"Det finns inte någon enighet om hur mobiliteten bland fattiga i Europa ska klassificeras eller vilken status eller benämningar EU-medborgarna ska ges. De är inte turister, de är inte asylsökande, de är inte papperslösa eftersom de har rätt att vistas här och de betraktas inte som arbetskraftsinvandrare trots att många hoppas på att kunna få någon sysselsättning. Det innebär att benämningar som "romer", "EU-migranter" och "utsatta EU-medborgare" och "tiggare" har använts." (Swärd, 2015, s.271)

Ett bättre sätt att definiera denna grupp skulle vara "utsatta EU-migranter som livnär sig på tiggeri" men för tillgänglighetens skull benämns ofta gruppen som "utsatta EU-medborgare" eller "EU-migranter", vilket även detta medför en stigmatisering.

Med anledning av Swärds (2015) resonemang ovan kommer vi i största möjliga mån att använda uttrycket *personer som tigger* för att inte bidra till en stigmatisering eller stereotypisering av dessa personer.

2. Tidigare forskning

I detta kapitel presenterar vi den tidigare forskning som gjorts i ämnet. Eftersom det inte finns mycket forskning om varken medias porträttering av tiggeri, eller ämnet tiggeri i sig, har vi valt att utöka detta kapitel med forskningsstudier om tiggeri, EU-migranter och romer, men även studier som kartlagt medias diskurser om andra utsatta grupper.

För att inhämta tidigare forskning har vi använt oss av databasen Libsearch med sökorden tiggeri, tiggare, EU-migranter, EU-medborgare, romer samt kritisk diskursanalys, diskurs och media. Eftersom det på svenska gav få relevanta träffar utökade vi sökorden till motsvarande på engelska. Sökorden var då begging, beggars, EU-migrants, EU-citizens, roma beggars, critical discourse analysis,

discourse och media. Dessa sökord har vi skrivit in i olika kombinationer i "och/eller-funktionen". Med engelska sökord fann vi fler aktuella träffar. Utöver Libsearch har vi även använt oss av DiVA portal men då endast med ett urval av forskningspublikationer. Här har samma sökord används, både på svenska och på engelska. Samma tillämpningssätt har använts för Google Scholar. De krav vi haft i vårt urval av studier och artiklar är att de ska vara vetenskapliga och baserade i Europa, men också Nordamerika eftersom vi funnit tillämpningsbara studier även där. Då tiggeri som fenomen berör flera länder inom Europa på grund av den fria rörligheten är Europa ett naturligt val för vår tidigare forskning. Vad gäller Nordamerika har vi endast valt ut de studier som visat på relevans för vårt område.

2.1 Nationell forskning

Swärd erbjuder i artikeln "*EU-medborgarna, tiggeriet och den synliga nöden - en kunskapsöversikt*" en kartläggning av det moderna tiggeriet med fokus på Norden och i synnerhet Sverige. Swärd (2015) menar att frågan om tiggeri ofta härleds till forskning om hemlöshet men också har blivit ett objekt för media. Samtidigt som Swärd menar att tiggeri som separat ämne fortfarande är ett tämligen outforskat ämne. Swärd använder sig av ett problemdefinieringsperspektiv (Hilgartner & Bosk 1988) för att belysa hur bland annat politikerna och nyhetsmedias gestaltning av specifika sociala problem kan leda till varierande åtgärder och åsikter. Om specifika sociala problem, som tiggeri, lyfts fram i media eller samhällsdebatter knutet till säkerhet och trygghet för medborgarna i samhället menar Swärd att den sannolika följden kan bli avvísning av personer som tigger. Till skillnad från om problemet belyses som en akut fattigdomsfråga med fokus på utsattheten för den som tigger. Då blir den sannolika åtgärden att hjälpa de behövande genom att exempelvis öppna upp för fler härbärgen och soppök i samhället. Om frågan å andra sidan uppmärksammas som ett strukturellt problem blir det rimliga utfallet strukturella åtgärder för att arbeta mot exempelvis fattigdom och diskriminering. Således menar Swärd att hur politiker, media, representanter för frivillighetsorganisationer och forskare väljer att framställa specifika sociala problem såsom tiggeri kommer påverka utfallet för vidare åtgärder. Media är i sin tur ofta den plattform som besitter mest utrymme för framställandet av sociala problem i samhället samt gemenligen de som har ett intresse av att uppmärksamma olika samhällsfrågor och sociala problem utifrån deras agenda (Swärd, 2015).

Erik Hansson (2015) genomförde en kvalitativ undersökning om hur fenomenet tiggeri uppfattades av olika personer som lever och rör sig i Stockholm. Studien behandlar till stor del relationen mellan stat och individ och pekar på att deltagarna i studien upplever Sverige som ett land där fattigdom sedan lång tid tillbaka inte hör hemma i Sveriges självbild. Detta på grund av individens tillit till staten som genererade höga skatter och således välfärdsstatens framväxt. I detta så kallade "samhällskontrakt" mellan individ och stat inbegreps det att staten tog på sig allt ansvar för de utsatta och att individen på så vis kunde förbli fri och oberoende av andras hjälp och välvilja. Svenskar utmärks därför, som Hansson själv beskriver det, "*...av frånvaron av ett personligt moraliskt ansvar för främlingen*" (Hansson, 2015, s.345). Tiggeri, menar Hansson, blir därför ett synligt bevis på att staten inte tillhandahåller sin del av kontraktet. Men han menar också att anledningen till att problemet inte "tagits itu med" har att göra med den

uppdelning vi ser i Sverige av “vi som svenskar” och “de Andra som utlänningar”. Begreppet tiggare har idag i det närmaste likställts med beskrivningar som “tiggande romer” eller “EU-migranter”. Begreppet har sedan välfärdsstatens uppkomst aldrig inkluderat svenskfödda personer, eftersom vi i Sverige *inte lider av fattigdom*, menar Hansson. Den sistnämnda gruppen, de svenskfödda, beskrivs snarare som självvvalt avvikande från normen och som personer som brutit samhällskontraktet och lever som “hemlösa missbrukare”. Hur den “hemlösa missbrukaren” tidigare har uppfattats som någon som nekat till detta kontrakt och en person som därför står utan berättigande till hjälp av staten och dess “goda” eller “lojala” medborgare, kan vi nu se en förändring på. I samband med att den fria rörligheten av EUs medlemsstater infördes har Sverige mottagit flera EU-migranter som livnär sig på tiggeri. Hansson menar att detta har lett till en föreställning om tiggare där de delas upp i två grupper; de *falska* och de *genuina* tiggarna. Här menar Hansson att begreppet transparens är centralt. De genuina tiggarna är de vars livshistorier är transparenta, d.v.s. går att kontrollera. Här inkluderas därför den grupp vi ofta hänvisar till “svenskfödda, hemlösa missbrukare”, de kommer från hemmaplan och har sedan lång tid levt som “genuint” fattiga och i behov av hjälp. EU-migranter däremot, kommer från fjärran och har desto mindre transparenta liv, de har en historia vars legitimitet för tiggeri inte går att kontrollera. Hansson beskriver alltså att det finns en diskurs om “fattiga personer i det offentliga” där den ena gruppen ställs mot den andra och där den ena prioriteras som föremål för hjälp p.g.a. dess genomskinliga historia och genuinitet (Hansson, 2015).

Tina Larsson (2014) skriver i sin diskursiva studie “*Medier, makt och rasism*” om svensk nyhetsmedias makt att beskriva, skapa och reproducera rasism. Här resonerar hon kring hur media kan konstruera olika “sanningar” eller beskrivningar av verkligheten som skapar tolkningar och föreställningar av ämnet på individnivå (ibid). Larsson menar att media utgör ett stort aktörskap i det moderna samhället när det kommer till inflytande över individen. Detta eftersom nyhetsmedia är det enklaste och vanligaste sättet att få tillgång till information och lägesrapporter i omvärlden. Larsson betonar dessutom att samhället tenderar att se på nyhetsmedier som en objektiv informationskälla (2014). Detta innebär att nyhetsmedia har makten att påverka ett enormt antal människor. Det betyder i sin tur att det finns en risk för att nyhetsmedia kan använda sitt maktutrymme som ett verktyg för att influera människor till sin fördel. Larsson menar att oavsett om media har ett syfte med sin gestaltning eller inte, kan den ändå komma att skapa föreställningar om tiggeri som påverkar människors uppfattning om fenomenet (ibid).

2.2 Internationell forskning

I “*are there fundamental rights for roman beggars in Europe?*” pekar Mäkinen (2013) på att det i Europa finns en diskurs om tiggeri som riskerar att resultera i att tiggare porträtteras som problematiska. När tiggeri som fenomen beskrivs som ett problem i media betyder inte det automatiskt att personer kopplade till tiggeri är problematiska. Emellertid kan diskursen om “tiggeri som problematiskt” i sin tur skapa en uppfattning om tiggare som problematiska. Trots att medier inte avsiktligt konstruerar en diskurs om *tiggare* som problemet kan den existerande diskursen om *tiggeri* konstruera en verklighet där dessa personer uppfattas som självaste problemet. I en undersökning gjord av Vicsek et. al. (2008) belyser de

riskerna med att underskatta mediernas inflytande över den enskilda individen. De menar exempelvis att när en läsare har begränsad personlig erfarenhet av ett fenomen fylls denna kunskapslucka till stor del av vad medier exponerar läsaren för (ibid). Risken är då att läsaren inte kan nyansera bilden som media ger eftersom denne saknar personlig anknytning till fenomenet. Således kan läsaren skapa sin uppfattning om fenomenet helt utifrån den porträttering media väljer att göra. Det kan skapa en snäv och vinklad konstruktion av verkligheten.

Mäkinen (2013) undersöker även porträtterandet av romer i media och inom den europeiska politiken och visar på den internationella diskriminering romer utsätts för trots mänskliga rättigheter om fri rörlighet och antidiskriminering. I artikeln uppmärksammas tiggeri som både en stereotypifiering som används i media för att porträttera ett visst problem i samhället och som en följd av att individer från fattigare delar av Europa flyttar under en kort period i hopp om en bättre levnadssituation och arbetsmöjligheter. Mäkinen (2013) riktar ljuset mot de moraliska aspekter om samhällets konstruktion av vad som anses rätt och fel och menar att tiggeri under 2000-talet inom de nordiska länderna inte anses passa in i de välfärdssamhälle som byggts upp. Samtidigt som det uppmärksammas att den nordiska synen på romer som tigger är ett resultat av statens misslyckande i att inte hjälpa migranter i nöd, en syn som internationellt är omdiskuterat och i andra länder anses vara den utsattas fel (ibid). Slutligen menar Mäkinen liksom Vicsek et al (2008) att porträtteringen av romer i media bland annat beror på det långa avståndet mellan aktörerna, d.v.s. den potentielle givaren och den som tigger.

De brittiska professorerna Nando Sigona och Roger Zetter (2010) urskiljer framför allt två positioneringar i den politiska diskursen kring den romska mobiliteten i Europa. Den ena behandlar säkerhet och kontroll medan den andra belyser antidiskriminering och minoriteters rättigheter. Nagel (2007) har gjort liknande slutsatser om diskursen i Hamburg. Nagel menar att det å ena sidan förekommit en gestaltning av personer som tigger (framför allt romer belyses) som innehåller rasifiering, postkolonialism och ett porträtterande av personerna som en börda för "de redan etablerade" i Tyskland. Å andra sidan lyfts ett kontrastivt perspektiv som framhäver solidaritet, rätten till fri rörlighet och samhällets ansvarsskyldighet för de som har det sämre ställt. Ur detta menar Nagel att två linjer av diskurser kan urskiljas; den om "ansvarsbefrielse att hjälpa" och den om "barmhärtighet och paternalism". Nagel menar dock att båda linjerna blir förkastliga som faktisk lösning på det grundläggande problemet, d.v.s. fattiga människor som söker bättre levnadsvillkor. Istället krävs en politisk diskurs som är gränsöverskridande och genomsyrar värderingar om politiska, civila och sociala rättigheter (Nagel, 2007).

För att återkoppla till det som tidigare nämnts om att media avsiktligt eller inte porträtterar fenomenet tiggeri som problematiskt menar Höijer (2004) att detta kan grunda sig i försök att vinkla politiska eller världsliga händelser och grupper. Höijer (2004) visar hur företag genom media kan använda, och använder, läsarens kognitiva och emotionella medlidande för att exempelvis få in mer bistånd till organisationen, politiska dolda agendor eller debatter, genom att till exempel porträttera främst barn och kvinnor i text och bild som utsatta eller som ett samhällsproblem. Idag är civila personers utsatthet och lidande centralt i media och vad som även lyfts av Höijer är hur media skapar offer (*victimisation*) för att öka läsarantalet eller vinkla storyn (ibid). Å andra sidan framhävs även en fördel

med konstrueringen som offer, utsatt eller behövande i media då det möjliggör för organisationer att nå ut till folket, söka stöd och bidra med kunskap om människor i utsatthet eller om mänskliga rättigheter (ibid). Samtidigt som det som Vicsek et. Al. (2008) lyfter fram, finns en risk med att läsaren endast får "kontakt" med den behövande via media och därmed påverkas av den stereotypifiering som media konstruerar utan möjlighet att skapa en egen bild av individen (ibid).

Schneeweis (2009) studerar i *Talking difference: discourses about the Gypsy / Roma in Europe since 1989* porträtteringen av romer i Europas media och hur diskurser som "den andra, oönskade och problem" är återkommande. Detta förklarar Schneeweis grundar sig i vikten av ett Vi och ett Dem. På grund av att romer rent geografiskt är ett splittrat folk och historiskt blivit utsatta för diskriminering och förföljelse har de under en längre tid konstruerats som de andra. En följd av det är att romer har fått mindre möjlighet att själva ta plats i det offentliga rummet. Media skapar i sin tur ett identitetsskapande av Dem och använder kulturella olikheter såväl inom som mellan grupper, detta för att skapa distinktioner. Olikheterna används för att förminska och assimilera, snarare än integrera utsatta EU-migranter i samhället (ibid). Schneeweis lyfter även fram ett nytt perspektiv som anses viktigt att beakta när vi undersöker Dem och det är att studera Oss (Oss innebär här media som aktör) för att förstå hur Vi konstruerar Dem i media. Det vill säga, genom att förstå intresset av identitetsskapande och gästvänlighet kan en ökad förståelse infinna sig till varför Dem i media konstrueras och porträtteras (ibid). Följaktligen är det viktigt att förstå hur media förändras över tid och beroende på kontext ser olika ut. Idag anses det exempelvis politiskt korrekt att integrera romer och därför kan det vara en anledning till att aktivt lyfta deras utsatthet. Schneeweis menar dock att det egentligen lyfts i media för att assimilera "problemet" så att det passar in i våra moraliska ramar (ibid).

2.3 Sammanfattning av tidigare forskning

I vårt sökande av tidigare forskning har vi sett tendenser till att tiggeri som forskningsområde även hamnar inom spannet för postkolonialism och forskning om rasism. Detta tycks hänga ihop med att EU-medborgare från andra länder besöker exempelvis Sverige och en distinktion av Vi och Dem konstrueras. Internationellt har en del diskursanalyser gjorts på tiggeri, men med fokus på romer. I en av dessa har framför allt två linjer urskiljts, en om säkerhet och kontroll och en om antidiskriminering och rättigheter för minoriteter. En annan studie visar liknande resultat men där en positionering definierats utifrån mönster av postkolonialism och rasism samt en annan utifrån argument om solidaritet och ansvarsskyldighet. I den mediala gestaltningen av de personer som tigger har flera studier visat på en distinktion mellan Vi och Dem där personer som tigger tillskrivs som Dem. I denna process skapas tydliga identiteter som kategoriserar gruppen på ett stereotypt sätt. I media porträtteras dessutom tiggeri oftast som en börda för samhället vilket i sin tur kan färga synen på de personer som tigger negativt.

3. Teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel presenteras valda teoretiska utgångspunkter som ligger till grund för den kommande kritiska diskursanalysen. Dessa är diskursanalys som teori och intersektionalitet. För att förstå dessa teorier presenterar vi även ett avsnitt om

socialkonstruktionismen vilken både diskursanalys och intersektionalitet faller inom ramen för. Teorierna har valts ut då de ger en djupare förståelse av makt i analysen av materialet.

3.1 Socialkonstruktionism

Socialkonstruktionismen är en kollektiv beteckning som innefattar nya som äldre teorier om samhället och det sociala samspelet med utgångspunkt i att fenomen konstrueras i samspel mellan människor (Winther Jørgensen och Phillips, 2000). Det kan vara konstruerandet av könsroller, åldersnormer, etniska tillhörigheter, eller som vi valt att titta på, konstruerandet av fenomenet tiggeri (Burr, 2003). Detta synsätt är grunden till våra valda teorier, diskursanalys och intersektionalitet. Således kommer här presenteras en genomgång av vad detta synsätt innebär. Vivien Burr, en av de mest omtalade inom socialkonstruktionismen, menar att det på grund av socialkonstruktionismens bredd inte finns någon gemensam exakt definition av socialkonstruktionism och hur det kan appliceras på grund av de olika forskare och författares olika forskningsområden som använder sig av socialkonstruktionismens angreppssätt. Å andra sidan kan de förenas under vissa premisser, som kommer presenteras nedan (Burr, 2003).

Den första utgångspunkten är att socialkonstruktionismen tillämpar ett kritiskt ställningstagande till grundantaganden som tagits för givet (Burr, 2003). D.v.s. den kunskap som vi tar för givet och gör till sanning. Den andra utgångspunkten är den om historisk och kulturell specificitet. Hur vi förstår världen är ofta nära knutet till vår historia och kultur. Allt vi uppfattar är enligt det här synsättet i symbios med var och när vi uppfattar det. Därmed grundas alla våra sätt att se på olika fenomen i tiden (historiskt) som vi lever i och den plats och kultur där vi lever (Burr, 2003). Winther Jørgensen och Phillips (2000) tillägger här ett resonemang om antiessentialism som vi anser viktigt att synliggöra. Med antiessentialism menas att ingen människa föds med en given karaktär utan att den sociala världen konstrueras såväl socialt som diskursivt. En tredje utgångspunkt är att kunskap upprätthålls av sociala processer. Likt *kritiskt ställningstagande till grundantaganden som tagits för givet* förtydligar Burr att vi genom samtal med andra konstruerar kunskap och upprätthåller de vi anser sant eller falskt (Burr, 2003). Slutligen är det fjärde synsättet att kunskap och social handling är sammankopplade. Det här riktar ljuset mot hur gestaltningar av fenomen kan framhäva vissa egenskaper och dölja andra. Burr använder synen på alkoholism som med tiden förändrats och hur perspektivet gått från att se på alkoholism som personens egna ansvar till att se på det som en sjukdom (Burr, 2003). Vi menar att det här även kan appliceras på media och hur media använder sig av diskurser för att framhäva vissa egenskaper hos grupper och inte nämna andra.

Sammanfattningsvis har vi valt att utgå från Burrs föregående utgångspunkter för att urskilja vår användning av begreppet diskurs och vad som närmare kommer beskrivas med inriktning på en kritisk diskursanalys. Genom socialkonstruktionismens fyra premisser blir det också tydligt hur det i en diskursanalys kan appliceras. En översiktlig presentation av diskursanalys ges nedan.

3.2 Diskursanalys

Winther Jørgensen och Phillips (2000, s. 11) menar att diskursanalys bara är ett av flera socialkonstruktionistiska angreppssätt, men ett som många socialkonstruktionister använder. Enligt Nationalencyklopedin beskrivs diskurs beteckna en helhet av sammanhängande uttryck, utsagor och begrepp (Nationalencyklopedin, 2018). Diskursanalys är således både en metod och teori som avser att synliggöra hur språk i text, tal och bild används och förhåller sig till objekt och subjekt. En viss diskurs kan exempelvis komma att påverka hur vi ser på olika samhälleliga fenomen och skapa föreställningar och konstruktioner av personerna som är kopplade till fenomenet. Detta menar Bryman (2011) gör en diskursanalys till något större än bara en analys av användningen av språket då en viss diskurs kan komma att påverka den sociala verklighet som vi lever i. En övergripande definition av diskursanalys och dess syfte har gjorts av Winther Jørgensen och Phillips som skriver "*ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (eller ett utsnitt av världen)*" (2000, s. 7).

En viktig tänkare inom diskursfältet är Michel Foucault. Foucault har ur generella drag från socialkonstruktionismens angreppssätt utvecklat och arbetat med diskursanalysen som teori och metod. Han är en person som de flesta utgår ifrån när det diskuteras diskurs och makt. Med det sagt, är det av vikt att både inspireras av såväl som ha en kritisk inställning till, hans teorier och angreppssätt. Foucault syftade med sitt arbete till att begripliggöra diskurs som en begreppsapparat (Winther Jørgensen och Phillips, 2000). Vi vill belysa hur Foucault definierade makt, eftersom den kritiska diskursanalysen utgår från samma tolkning. Enligt Foucault är makt inte något en föds med eller utan, makt är något som skapas i en relation mellan subjekt. Makt är något som kan liknas vid en kraft eller process. Foucault menar att makt är produktiv i den mening att den frambringar vår sociala omvärld. Emellertid kan den också reducera våra alternativa möjligheter. Det är således en kraft som ständigt finns mellan människor, men den är också konstant föränderlig. Makt finns överallt men har alltid att göra med ojämlika positioner. Det innebär att det alltid finns *utrymme* för motstånd men att motståndet inte alltid tillämpas. Genom makt produceras ny kunskap och nya diskurser, vilka i sin tur influerar maktrelationen (ibid).

3.3 Intersektionalitet

Som teori har vi valt att tillämpa intersektionalitet eftersom den växt fram ur socialkonstruktionismen och belyser de olika maktpositioner som vi ser påverkar den enskilda individen. Diskussionen om tiggeri som fenomen berörs mycket av konstruktioner av klass, etnicitet och makt vilka vi särskilt valt att studera vårt empiriska material utifrån. I det här avsnittet presenterar vi en genomgång av intersektionalitet utifrån olika framstående teoretikers begreppsapparater som arbetats fram.

Begreppet intersektionalitet kommer ifrån engelskans *intersection* som skulle kunna översättas till "skärningspunkt" (Mattsson, 2015). Teorin myntades av Kimberlé Crenshaw 1989 i USA och har sedan dess utvecklats genom olika begreppsapparater av flertalet forskare, såväl nationellt som internationellt. Idén med teorin är att synliggöra de olika maktstrukturer som verkar och hämmar i samhället, men framför allt också att synliggöra hur de olika strukturerna påverkar varandra i olika kombinationer. Intersektionalitet är ett kritiskt perspektiv som

riktar fokus på olika diskrimineringsgrunder och synliggör de maktordningar som skapas utifrån konstruktioner av normer och ideal (ibid). Kort sagt beskriver Tina Mattsson intersektionalitet som ett sätt att "...göra en komplex och dynamisk analys av maktstrukturer." (2015, s. 19).

För att gestalta det här synsättet vill vi ge ett exempel. Enligt normer och strukturer i samhället är det ofta fördelaktigt att födas som man. Det finns fog att påstå att en som man har haft - och fortfarande har - större chans till makt, exempelvis genom högre arbetspositioner, högre löner och större politiskt inflytande (se exempelvis Sveriges lönestatistik från SCB och lagstiftning om kvinnors rösträtt som infördes först 1919 i Sverige). Men en man kan ha större möjligheter till inflytande än en annan. Det är här ett intersektionellt perspektiv blir både användbart och viktigt. En man som definierar sig som homosexuell kan på grund av sin sexualitet få mindre inflytande än en man som definierar sig som heterosexuell, eftersom heterosexualitet utgör en norm. Skulle dessutom samma man tillhöra en etnisk minoritet skulle antagligen dennes inflytande påverkas ytterligare, beroende på kontext och tid. Skulle personen vara uppväxt under knappa ekonomiska förhållanden skulle det antagligen minska dennes inflytande än mer. Men samma man, jämfört med en kvinna med samma bakgrund och tillhörighet, skulle antagligen fortfarande ha större inflytande än kvinnan. Genom ett intersektionellt perspektiv kan vi analysera maktordningar som är kopplade till rådande normer för att få en mer komplex förståelse av makt mellan olika grupperingar och "kategorier" av individer. Några exempel på vedertagna intersektionella analyser är dem utifrån kön, sexualitet, klass och etnicitet (Mattsson, 2015). Andra strukturer som belysts på senare år är exempelvis Juvenism (myntat av Elza Dunkels), eller Barnism (myntat av Margareta Rönnberg) som synliggör hur ålder påverkar individens maktordning. Även funktionalitet, religion och genus snarare än kön, är diskrimineringsgrunder som behandlats inom studiet av intersektionalitet.

Intersektionalitet har som utgångspunkt att synen på vår omvärld är socialt konstruerad, att den styrs av rådande talordning och sanningsregim. Mattsson förtydligar detta, "...det som vi kan tala om [kommunicera, vår anm.] och har ord för är det vi kan erfara, uppleva och förstå, medan det vi saknar ord för och inte kan tala om [kommunicera, vår anm.] kommer att sakna existens." (2015, s. 33). Det vi inte kan uttrycka genom kommunikation är svårt att påvisa som sanning eller verklighet och med den förståelsen blir det tydligt att verkligheten skapas i sociala samspel, och är föränderligt i olika kontexter. Att använda språket genom vedertagna begrepp gör att vi kan förstå varandra, men genom vedertagna begrepp skapas också normer och stereotyper. Vårt språk karaktäriseras av olika dikotomier där ord och kategorier ställs mot varann och representerar varandras kontraster. Några exempel på det är kvinna och man, rik och fattig, vi och dem, vit och svart, heterosexuell och homosexuell. Dessa ord får sin betydelse i förhållande till sina kontraster. Ett "vi" kan inte finnas om det inte finns ett "dem". Att vara rik tappar sin betydelse om det inte finns något att jämföra det med, samma sak gäller för exempelvis kön, klass och sexualitet. Begrepp bygger på distinktioner som avgränsar dess betydelse och definition. Ur detta uppkommer ofta maktstrukturer där det ena överordnas det andra. Här beskriver Mattsson att vårt språk är uppbyggt genom avgränsningar för att förenkla vår kommunikation, således blir gråzoner och gränsland förvirrande och svårare att begripa (2015).

I vårt empiriska material har vi funnit att analyser av klass och etnicitet blir särskilt centralt. Både klass och etnicitet är två kategorier som förekommer frekvent i intersektionell analys och som både kan bidra till, eller hämma, en individs utrymme för inflytande och makt. I materialet har vi funnit återkommande element i beskrivningen av tiggeri som en fråga om ekonomisk utsatthet och/eller personer som inte är svenska medborgare. Vi har även uppmärksammat att den grupp människor som tigger ofta beskrivs utifrån konstruktioner av att de är “de andra”, “de utsatta”, eller “de som inte kommer härifrån”.

3.3.1 Vi och Dem baserat på etnicitet

Brune (2006) beskriver hur nyhetstexter kan skapa identiteter för aktörerna i texterna som sedan konsumeras av läsaren. Nyhetsmedia kan konstruera ett Vi och ett Dem på två olika sätt. Ett sätt detta görs på är när texten utgår från ett Vi som talar om ett Dem. Skribenten utgår då från diskurser som Vi känner igen och kan solidarisera oss med. De som däremot beskrivs har liten, eller ingen, påverkan på hur Dem konstrueras. Ett annat sätt är när texten författas på ett sätt där förhållandet mellan Vi och Dem beskrivs med motsatsord, konflikter eller där grupperna tillskrivs egenskaper utifrån skillnader. Emellertid förtydligar Brune att det även förekommer artiklar som belyser skillnader som är till fördel för Dem. Till exempel när texter där analyser och åtgärder av gruppen Vi präglas av solidaritet och empati. Enstaka sådana texter behöver inte framstå som främlingsskapande, men när dessa texter skrivs regelbundet konstruerar de en bild av “invandrare” och “EU-medborgare” som annorlunda, utsatta eller hjälplösa (ibid). Groglopo (2015) beskriver Vi och Dem som ett sätt att uttrycka en relation mellan två grupper. I Sverige förekommer begreppen “svenskar” och “invandrare” för att indela befolkningen. Denna kategorisering utgår från ett etnicitetsbegrepp där “svenskar” beskrivs utifrån en Vi-gemenskap och resterande befolkning tillhör Dem eller De andra. Inom kategorin De andra indelas exempelvis “invandrare” och “EU-medborgare” (ibid). Kategorierna konstrueras genom skapandet av identiteter, men också relationen grupperna emellan. Identiteterna förtydligas i relationen mellan grupperna. Vi avgränsas genom att belysa allt det som Vi inte är, d.v.s. det som skiljer oss från Dem. En sådan uppdelning är problematisk eftersom den jämför grupper där den ena blir överordnad. Den ena gruppen representerar vad som skall anses normalt medan den andra representerar vad som inte är det. En uppdelning av Vi och Dem har således mycket gemensamt med rasism och postkolonialism, grupperingen skapar en idé om vad som är rätt och fel (ibid).

3.3.2 Klass

Beck och Giddens (Beck 1998; Giddens 1997) har tidigare argumenterat för att ett klassamhälle inte längre existerar i den form det tidigare definierats. Därmed behövs nya verktyg för att se de positioner som finns i samhället. Andra forskare menar att vi nu måste återvända till begreppet och se dess betydelse t.ex. Olin Wright (2000) eller Skeggs (2004) som lyfter klass i förhållande till kön. Bourdieu (1987; 1993; 1999) och Skeggs (2000; 2004) har analyserat den moderna synen på klass utifrån begrepp som ekonomiskt, kulturellt och socialt kapital. Sedermera har även Bourdieu definierat ytterligare en form av kapital som går under beteckningen symboliskt kapital. Dessa begrepp avser att peka på

skillnader utifrån olika former av kapital som sammantaget skapar olika förutsättningar för inflytande (ibid). Sammanfattningsvis är klassbegreppet ett komplext begrepp som idag kan innefatta ett flertal aspekter som olika former av kapital, klass baserat på kön men också klass som konstruktion. Således handlar det om sociala relationer mellan människor i samhället, maktrelationer och hierarkiska ordningar (Mattsson, 2015).

Vi har valt att särskilt fokusera på klass som konstruktion i samhället. Med klass som konstruktion i samhället menas att maktrelationer och hierarkiska ordningar upprätthålls och skapas genom stereotypa bilder och föreställningar om individer som grupper (Mattsson, 2015). Detta sker fortlöpande genom både medias porträttering av grupper och individer samt upprätthållande av klasspositioner i den sociala praktiken (Höijer, 2004). Maktpositioner som olika klasser tillskrivs blir viktig, då de skapas i relation till varandra. Beroende på den klassposition en människa tillhör appliceras olika föreställningar om denne (Mattsson, 2015). Ett exempel är bilden av arbetarrörelsen som hotfull och farlig eller medelklassen som ett bärande ideal (Skeggs, 2000). Ett annat exempel på hur klasspositionerna upprätthålls ges av Jansdotter (2004) där hon studerat filantropirörelsen under sekelskiftet 1900. Hon har i sin studie synliggjort att dessa klasspositioner upprätthölls när medelklasskvinnor engagerade sig ideellt i syfte att "rädda" de prostituerade och de fattiga kvinnorna. Detta vidmakthölls exempelvis genom olika yttre attribut som kläder vilka tydligt signalerade vilken klass kvinnorna tillhörde, men också genom att "räddningskvinnorna" var representanter för de resursstarka och de med hög moral (ibid). Hur vi väljer att definiera och tillskriva attribut till olika kategorier färgar vår syn på de människor som blir förknippade med kategorin (Mattsson, 2015). Exempelvis blir människor som inte arbetar tillskrivna underklassen, vilket formar synen på dessa för att de ska passa in i den "mall" som konstruerat.

4. Metod

Här ges en översikt över våra val och angreppssätt i undersökningen. Vi presenterar vilken metod vi tillämpat samt vilka tolkningsrepertoarer vi använt oss av i analysen. Vidare ges en presentation av vårt material och våra urval. Detta problematiseras i ett resonemang om undersökningens position i förhållande till validitet och reliabilitet. Även de etiska dilemman vi stött på under arbetets gång beskrivs och reflekteras över. Avslutningsvis beskriver vi vårt tillvägagångssätt och vår arbetsfördelning.

4.1 Val av metod

För att besvara våra frågeställningar har en kvalitativ metod tillämpats. Vi har gjort en textanalys på tre stora nyhetsmedieaktörer i Sverige. Analysen har gjorts genom en kritisk diskursanalys med inspiration från Norman Faircloughs tredimensionella modell. Detta tillvägagångssätt utgörs av såväl metodologi som teori (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). En kvalitativ metod har valts eftersom vi söker förståelse för hur nyhetsmedia porträtterar och positionerar tiggeri som fenomen, vilket kännetecknar en kvalitativ metod då den tillåter oss att tolka empirin (Bryman, 2011). Vårt syfte är att förstå nyhetsmedias gestaltning genom att tematisera och tolka de texter som blivit föremål för vår studie. Tolkningen och tematiseringen ämnar sedemera till att få fram vilken positionering tiggeri har i

svensk nyhetsmedia.

4.1.1 Diskursanalys

Begreppet diskurs och diskursanalys beskrivs enligt Norman Fairclough som en tvärvetenskaplig teori med uppkomst ur både språklig, sociologisk, antropologisk och kognitiv psykologisk grund (Fairclough, 2001). Detta i sin tur gör diskursanalys till en metod tillgänglig och förekommande inom diverse områden, därför kan tillämpningen av en diskursanalytisk metod se olika ut beroende på forskare och forskningsområde (Winther Jørgensen och Phillips, 2000). Det är därmed av stor vikt att tydligt definiera användningen av diskursanalytisk metod inom varje enskilt forskningsområde.

Norman Fairclough som anses vara upphovsman till den kritiska diskursanalysen har förtydligat sin egen definition av begreppet diskurs. Winther Jørgensen och Phillips (2000) har gjort en ansats och fördjupat sig i samt översatt Faircloughs begrepp och tankar. Fairclough definierar begreppet på två olika sätt. Det första är en definition av det mer övergripande ”abstrakta bruket” av begreppet diskurs och bör då enligt Fairclough förstås som “...*språkbruk såsom social praktik.*” (ibid, s. 72). Den andra definitionen använder han för att åtskilja olika diskurser och definierar det då “...*som ett sätt att tala som ger betydelse åt upplevelser utifrån ett bestämt perspektiv.*” (ibid, s.72).

4.1.2 Kritisk diskursanalys

Bryman beskriver den kritiska diskursanalysen som metod på ett tillgängligt sätt och förklarar att “*den kritiska diskursanalysen strävar efter att koppla samman språket och dess tillämpningsformer med makt och sociala skillnader i samhället*” (2011, s. 474). Winther Jørgensen och Phillips skriver i sin bok *Diskursanalys som teori och metod* (2000) att syftet med diskursanalyser är att kartlägga, synliggöra och förändra diskurser i samhället samt att den kritiska diskursanalysen har en särskilt uttalad uppgift att belysa brister som ett sätt att bana väg för en förändring. Det är också den kritiska aspekten som karaktäriserar den kritiska diskursanalysen. Det kritiska perspektivet ämnar bidra till att uppnå en social förändring där maktförhållanden blir mer jämlika, i kommunikationsprocesser och i samhället som helhet (Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

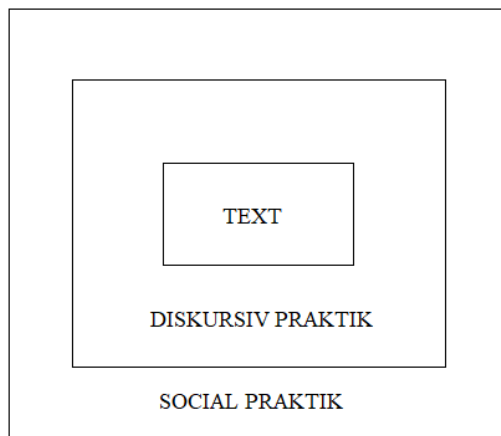
”*Critique brings a normative element into analysis [...]. It focuses on what is wrong with a society (an institution, an organisation etc.), and how ‘wrongs’ might be ‘righted’ or mitigated, from a particular normative standpoint.*” (Fairclough, 2010, s.7)

Citatet ovan är hämtat ur *Critical discourse analysis* (2010) skriven av Fairclough och tydliggör kritikens viktiga roll för förändring. *Kritisk diskursanalys* (hädanefter betecknat som KDA) används för att synliggöra språkets makt men framför allt också för att synliggöra aktuella aktörers makt och ansvar. En viktig ståndpunkt inom KDA är den att en text aldrig står ensam, den är alltid del av en större kontext. Texten får sin betydelse i relation till andra aspekter i den kontext den existerar inom (Fairclough, 2010). Ett inslag (i vårt fall nyhetsartiklar) både formar och formas av de övriga inslag (exempelvis politik och lagstiftning) som existerar inom samma diskurs. Således är det viktigt att analysera även de ”övriga” inslag än enbart den textuella dimensionen. Inom KDA finns det en

övertygelse om att de diskursiva praktikerna bidrar till att konstruera och reproducera ojämlika maktförhållanden. Dessa ojämlika maktförhållanden rör sig ofta om skillnader mellan sociala grupper, exempelvis baserat på kön, klass eller etnicitet. Avsikten är också att resultaten skall kunna användas för att motverka dessa ojämlikheter (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). KDA som tillämpningsätt är därför inte politiskt neutral eftersom den explicit uttrycker att den är politiskt engagerad och syftar till social förändring samt ställer sig på de “undertryckta samhällsgruppers sida” (Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

4.1.2.1 Faircloughs tredimensionella modell

Fairclough menar vidare att ett fall av ”språkbruk” alltid är en kommunikativ händelse och att den alltid består av tre dimensioner (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Exempelvis kan en kritisk diskursanalys av nyhetsmedia bestå av olika tidningsartiklar som rör ett och samma fenomen (i vårt fall tiggeri), användandet av detta språkbruk ingår då i tre nivåer eftersom den 1) är en del av *textens dimension*, 2) är en del av den *diskursiva praktikens dimension* och 3) är en del av den *sociala praktikens dimension*. Fairclough har skapat en modell som bygger på analys av samtliga tre dimensioner. Han menar att det först vid en kartläggning av dessa tre dimensioner som vi kan närma oss ett svar eller en lösning (ibid).

Figur 1. Faircloughs tredimensionella modell

4.1.2.1.1 TEXTDIMENSIONEN

I den första dimensionen analyseras själva texten och i vårt fall utvalda tidningsartiklar. Den här analysen görs genom att synliggöra grammatiska val av skribenten som i sin tur kan resultera i att påverka läsaren genom att skapa en konstruktion av vad som är sant. När vi analyserar nyhetsartiklarna utifrån textens grammatik kan vi urskilja diskurser för hur skribenten valt att konstruera identiteter och sociala relationer.

4.1.2.1.1.1 TOLKNINGSREPERTOARER TEXTDIMENSIONEN

Modalitet innebär att hitta graden affinitet i texten d.v.s. hur övertygande textförfattaren uttrycker sig (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). För att konkretisera det här ger vi tre exempel på samma tema men där affiniteten uttrycks i olika grader. Exempel 1; “så här är det”, exempel 2; “jag anser att det är

så här”, exempel 3; “det kan vara så här”. Genom dessa tre exemplen blir det tydligt att författaren uttrycker sig olika mycket självklart eller övertygande. Det i förlängningen gör att läsaren uppfattar påståendet som mer eller mindre “sant”. Hur hög graden affinitet är i ett påstående bidrar alltså till konstruktionen av en “sanning”. Det kan vara ett särskilt viktigt element att analysera inom just nyhetsmedia då läsaren tenderar att se på nyhetsmedia som en objektiv informationskälla (Larsson, 2014).

Transitivitet handlar om hur händelser eller processer förbinds med ett subjekt eller objekt. Begreppet syftar bl.a. till att synliggöra huruvida en aktör görs ansvarsskyldig eller inte (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Även här presenterar vi några exempel för att förtydliga hur begreppet kan användas. Ett första exempel är “25-årig kvinna våldtagen i Malmö”. I detta exempel får vi information om personen som blivit föremål för brottet samt var brottet har skett. Det ges ingen information om vem som utförde brottet. Här undanhålls alltså ansvarsskyldigheten för brottet samtidigt som vi får information om både kön, ålder och lokalisering på personen som utsattes för det. Ett annat exempel skulle kunna vara “30 lärare avskedade i Malmö kommun i maj”. På samma vis ges här mycket information om händelsen, men ingen explicit information om vem som är ansvarig.

När text analyseras menar Fairclough (2001) att det finns vissa andra nyckelinslag att titta på. Förutom de tidigare nämnda verktygen om affinitet och att synliggöra aktören, finns även metoder som syftar till att analysera grammatiken bakom påståendet. En av dem kallas *nominalisering*. Det innebär att ett händelseförlopp görs till ett substantiv. När nominalisering används uteblir ofta viktiga detaljer i förloppet som tid och process, men också den ansvarsskyldiga. Ett exempel på det är “Läraryrket skapar problem i Malmö kommun”. Här görs fenomenet “läraryrket” till ett substantiv när det egentligen rör sig om ett händelseförlopp som någon eller några är ansvarig/-a för. Låt säga att detta exempel på rubrik är en följetong på tidigare nämnt exempel “30 lärare avskedade i Malmö kommun i maj”. Då blir det klart att “läraryrket” egentligen är ett uttryck för uppsägningar och politik som någon i sin tur har fattat beslut om. Läraryrket är inte en aktör som skapar problem utan en konsekvens av en annan aktörs beslutsfattande.

Utöver detta finns även fler aspekter som är intressanta för vår analys såsom användandet av metaforer, om positiva eller negativa aspekter förbinds med subjekten eller objekten samt kartläggning av deltagande och jämförelser mellan subjekt och objekt. Dessa verktyg kommer även dem att tillämpas för att undersöka vilka positioneringar tiggeri får i media.

4.1.2.1.2 DEN DISKURSIVA PRAKTIKEN

I den andra dimensionen analyseras textens diskursiva praktik, d.v.s. den produktions- och konsumtions process som ligger till grund för de utvalda tidningsartiklarna. I detta fall kan det handla om att synliggöra om de diskurser som vi finner i tidningsartiklarna även hittas i tidigare produktioner eller förändrats med tiden. Det kan synliggöras genom både tidigare forskning men även i artiklarna sinsemellan. Andra dimensionen bygger på ett grundantagande om att texter såväl som läsarens uppfattning redan är konstruerad av tidigare diskurser, därmed är det av vikt att förstå och undersöka textens diskursiva praktik för att kunna få en helhetsbild av (i vår studie) tidningsartikeln som analyseras (Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

4.1.2.1.2.1 TOLKNINGSREPERTOARER DEN DISKURSIVA PRAKTIKEN

Nedan kommer *intertextualitet* och *interdiskursivitet* presenteras. Det är två instrument för att analysera den diskursiva praktiken för att både se hur och från var en text producerats och hur den sedan konsumeras.

Med intertextualitet tittar vi på de komponenter som en text bygger på. Fairclough menar att en text aldrig står ensam. Även om inte texten i sig refererar och/eller bygger på tidigare forskning gör skribenten det, med erfarenheter eller tidigare upplevelser som för en analys av texten är av vikt då det enligt intertextualitet kommer och påverka dess innehåll eller uppfattning av en viss text. Fairclough menar att texter och berättelser såsom nyhetsmedia eller forskning alltid är relaterade till tidigare berättelser, för läsaren som för skribenten. Detta med en grundtanke om att personer ofrånkomligt läser eller skriver varje ny text i relation till den text en tidigare läst och då tillämpar tidigare kunskap eller förutfattad kunskap som en har på den nya texten. Alltså förutsätter det att det i sin tur finns en rad av samma text i olika utformningar och möjligtvis skrivna i olika tider. Resultatet gör att vi inte kan förstå helheten av en särskild händelse eller text om vi inte utforskar den bredare intertextuella kedjan och därmed vad som ligger till grund för den specifika texten (Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

Inom massmedia menar Fairclough att det är omöjligt för en skribent att veta vad läsarens tidigare intertextuella erfarenhet är och att skribenten i exempelvis media måste bygga upp en ideal bild av vem läsaren med en viss intertextuell bakgrund har då det är av intresse för att kunna rikta texten till läsarnas intresse. Som Fairclough tydligt markerar behöver den ideala bilden inte stämma överens med den faktiska läsaren (Fairclough, 2001).

Med interdiskursivitet tittar en till skillnad från intertextualitet på hur diskurser i texter eller/och berättelser bygger på tidigare skrivna diskurser. Därmed kan en genom att titta på interdiskursivitet se vilka diskurser som tidigare använts och reproduceras. Genom att titta på interdiskursivitet och intertextualitet kan vi se hur diskurser och texter med tiden förändras men också reproduceras (Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

4.1.2.1.3 DEN SOCIALA PRAKTIKEN

Tredje dimensionen, d.v.s. den sociala praktiken fokuserar på att synliggöra hur den sociala praktiken påverkas av den diskurs och/eller text som publiceras. Exempelvis hade en här kunnat se hur läsaren påverkas indirekt eller direkt av den diskurs som används i media. Vi har främst valt att fokusera på den första och andra dimensionen av Faircloughs tredimensionella modell då en analys av den sociala praktiken hade behövt innefatta ett större underlag. Tredje dimensionen kommer dock tas med då den är av vikt för att se hur vi i samhället skulle kunna påverkas av den diskursiva praktiken. Det är genom en analys av den sociala praktiken en kan se diskursens konsekvenser i praktiken. Fairclough menar att det är under den tredje dimensionen som en kan närma sig förändring och ideologiska konsekvenser (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). I vår analys av denna dimension kommer vi lyfta fram de genomslag i praktiken som går i linje med de diskurser vi finner under textdimensionen.

4.2 Material och urval

Som medieaktörer har vi valt Aftonbladet, Expressen och Dagens Nyheter, d.v.s. de tre tidningar som har störst läsarantal i Sverige (Mediekompass, 2017). Tidningarna har olika politisk orientering, där Expressen och Dagens nyheter är högerorienterade, medan Aftonbladet är vänsterorienterad. Detta är vi medvetna om. Initialt ville vi göra vårt urval baserat på motsvarande antal artiklar från tidningar med olika politiska inriktningar, emellertid har vi prioriterat att göra ett urval utifrån de tidningar som når ut till flest läsare. Vi anser att den politiska neutraliteten här underordnas vikten av att titta på de artiklar som främst når ut till läsarna.

Aktuell tidsperiod är vald i samband med nytt lagförslag om tiggeriförbud som publicerades i oktober 2017. Vi har således valt att använda tidsperioden 2017-10-01 t.o.m. 2018-01-31, d.v.s. 4 månader. Tidsperioden avgränsas i förhållande till undersökningens omfång. Efterföljande månader (fr.o.m. februari, 2018) hade också ett avsevärt mindre antal träffar på vårt sökord. Detta gjorde att avgränsningen föll sig naturlig.

Sökordet som vi använt oss av är tiggeri och antal träffar under avgränsat tidsspann var 51st. Under analysens gång har vissa artiklar sållats ut om artikeln inte direkt berört ämnet tiggeri, eller om artikeln inte bidragit med något till vårt syfte. Däremot har en del artiklar där tiggeri endast syftat som ”exempel” behållits, eftersom tiggeri som begrepp används som metafor i insändare, som vi i sin tur upplevt intressant att analysera. Sammanlagt har vi behandlat 10 artiklar från Aftonbladet, efter att fem sållats ut, 16 artiklar från Dagens Nyheter, varav fyra sållats ut och 14 artiklar från Expressen med en utsällning på två artiklar. Totalt, efter utsällning, har vi arbetat med 40 artiklar.

Vår analys görs enbart på den text som förekommer i tidningsartiklarna, med det sagt kommer analys av bild inte göras då vi anser att det krävs mer förkunskaper och fördjupning än vad vi förmår göra i denna begränsade studie. Emellertid har vi använt oss av alla övriga typer av text i vår analys. Det inkluderar så väl debattartiklar som insändare, intervjuer och reportage.

4.3 Validitet och reliabilitet

Syftet med att säkerhetsställa forskningens reliabilitet och validitet är att se på undersökningens pålitlighet och att den fakta och de teorier som presenteras i undersökningen är tillförlitliga (Bryman, 2011). Reliabilitet har för avsikt att undersöka studiens tillförlitlighet och delas upp i en intern och en extern del. Den interna reliabiliteten ämnar undersöka huruvida samtliga deltagare i ett forskningslag är överens om hur resultaten av en undersökning ska tolkas, medan den externa reliabiliteten avser i vilken utsträckning en undersökning kan replikeras under samma eller liknande förutsättningar (Bryman, 2011). Validitet utforskar metodens förmåga att mäta det som avses i undersökningen. Validiteten delas även den upp i en intern samt en extern del. Den interna validiteten avser överensstämmelse mellan empiri och teori, medan den externa validiteten pekar på generaliserbarhet avseende huruvida resultaten från undersökningen kan tillämpas på andra sociala miljöer och situationer (Bryman 2011).

4.3.1 Reliabilitet

Vi har under arbetets gång analyserat materialet parallellt med varandra för att

sedan gemensamt diskutera och se över eventuella meningsskiljaktigheter. Därmed har analysen genomförts både medvetet och noggrant, se vidare tillvägagångssätt och arbetsfördelning. Sammanfattningsvis är således vår analys som slutresultat gemensamt framtagen. Därmed är undersökningens interna reliabilitet hög och undersökningen är med största sannolikhet möjlig att replikera. Hade samma undersökning gjorts under samma förutsättningar hade resultatet med största sannolikhet blivit detsamma. Vilket innebär att den externa reliabiliteten är hög.

4.3.2 Validitet

Vi menar att metodvalet är lämpligt för studiens syfte och att den möjliggör en hög intern validitet. Vidare är valda teorier passande eftersom de bidrar till att synliggöra olika maktanalyser i språket, vilket varit vårt syfte. Emellertid kan den externa validiteten ifrågasättas då vår studie endast förhåller sig till tre tidningar och en mycket begränsad tid, fyra månader. Vi kan inte garantera att våra resultat är generaliserbara för andra tidningar eller en annan tidsperiod. Vårt syfte har dock inte varit att generalisera. Vårt intresse har legat i att kartlägga hur de tre största tidningarna i Sverige kommunicerar bilden av tiggeri efter att lagförslag om ett nationellt tiggeriförbud har lagts fram. Således har vi valt tidningar efter flest läsarantal och valt en tid i anslutning till detta lagförslag.

4.4 Etiska överväganden

Markham och Buchana (2012) förtydligar vikten av att alltid se till ett etiskt individperspektiv när studien är kopplad till människor och individer och att det därför är nödvändigt att säkerställa hur personer kan bli involverade i undersökningen (Markham & Buchana, 2012). Vidare har vi reflekterat över det faktum att vi skriver om ett fenomen, tiggeri, som ofta förknippas med minoritetsgrupper och/eller utsatta EU-migranter som ofta själva inte får sina röster hörda i det offentliga och istället konstrueras och diskuteras av andra. Därmed är vi ur en etisk aspekt medvetna om att det vi undersöker kan komma att beröra individer och vikten av att individens egna röster får plats. Eftersom vi inte själva kan möjliggöra att personerna ämnet berör kan få komma till tals, blev beslutet att fokusera på tiggeri som fenomen snarare än personer som tigger.

I början av uppsatsen gång reflekterade vi även över användningen av ordet "tiggare" eller "personer som tigger" och den etiska aspekten av användandet. Ur ett etiskt perspektiv bör beaktas att ordet "tiggare" kan uppfattas avhumaniserande och stereotypiserande då den endast synliggör en del av personens sysselsättning. Att undvika ordet "tiggare" kan å ena sidan vara att undvika den negativa laddning som medföljer ordet men också att verifiera och acceptera den laddning som finns. Att faktiskt använda ordet tiggare för att sammanfatta beskriva "en person som (huvudsakligen) livnär sig på att tigga" med en tydlig definition av begreppet kan vara ett försök att återta ordet för vad dess huvudsakliga syfte är vilket inte torde vara negativt. Emellertid har vi valt att förhålla oss till benämningen personer som tigger eftersom vi vill undvika potentiell stigmatisering (Svärd, 2015).

Eftersom vi tillämpar ett intersektionellt perspektiv i undersökningen har det varit viktigt för oss att analysera vår egen position i förhållande till det vi undersöker. Det är viktigt att ha i åtanke att vi utgör ett medelklassperspektiv medan de personer som undersökningen berör, oftast inte gör det. Det innebär att även vi,

likt media, inte kan beskriva verkligheten inifrån som personer som själva tigger kan göra. Därför har det varit avgörande för oss att tillämpa en kritisk diskursanalys som tillåter oss att på ett kritiskt sätt analysera medias gestaltning av fenomenet tiggeri. Det tillåter oss även att explicit ta de underordnades sida i analysen.

4.5 Tillvägagångssätt och arbetsfördelning

Vi har tillämpat ett målinriktat urval vilket innebär att vi medvetet valt ut allt vårt material, detta vad gäller tidskrifter, tid och innehåll (Bryman, 2011).

Inledningsvis läste vi igenom allt material för att få en översikt, utan att föra anteckningar. Här utslöts ett fåtal artiklar eftersom de inte bidrog med något för vår analys. När artiklarna valts ur (se materialinsamling) läste vi, var för sig, en artikel åt gången och skrev ner olika koder som vi ansåg speglade budskapet i artikeln. Efter varje artikel jämfördes föreslagna koder och diskuterades. Gemensamma koder har definierats tydligare och eventuella meningskiljaktigheter diskuterades. När alla artiklar var behandlade skrev vi ned samtliga koder och sammanställde en lista där vi, parallellt, buntade ihop koderna till olika teman. Koderna nådde antalet 48 stycken. Sedan jämfördes våra separat skrivna teman, vilka överensstämde väldigt väl. Dessa teman kokades ner till fyra olika beteckningar som vi sedan kategoriserade alla artiklar under. Här lästes således alla artiklar om igen och organiserades utefter våra teman. En del artiklar faller inom ramen för flera teman, andra uteblev helt.

Efter tematiseringen valdes lämpliga teoretiska utgångspunkter ut. Våra teorier valdes ut med utgångspunkten om att de skulle bidra vår analys med begrepp och förklaringar till olika maktperspektiv, men också med en förutsättning om att språket skapar konstruktioner av verkligheten. Teorierna valdes i linje med diskursanalysens utgångspunkter men med ett större utbud av begrepp och förklaringsmodeller. Med de kriterierna valdes socialkonstruktionismen och då särskilt det intersektionella perspektivet.

I analysprocessen började vi med att benämna alla artiklar med unika namn bestående av förkortning av tidningsskrift och nummer utefter kronologisk ordning (exempelvis "DN10" som står för Dagens Nyheter och text nummer 10 av utvalda artiklar). Efter det har vi använt oss av olika färgkoder och markörer för att urskilja valda tolkningsrepertoarer, exempelvis en färg för att markera transitivitet, en annan för att markera modalitet o.s.v. Alla dessa anteckningar och kopplingar mellan artiklar och teman skrevs ned i en loggbok. Inom varje utvalt tema fördes därför anteckningar med olika artikelnamn och anteckningar med citat för att underlätta kommande sammanställning. Väl i analysen förklarades våra tolkningar och utvalda citat med begreppsapparater från så väl kritisk diskursanalys, som socialkonstruktionism och intersektionalitet.

5. Empiri och analys

Här presenteras analys av vårt empiriska material. Först ges en översikt av den första dimensionen, textdimensionen, som delats in i fyra övergripande teman. Vidare presenteras dimension två, den diskursiva praktiken, där vi presenterar hur vårt material förhåller sig vad gäller interdiskursivitet och intertextualitet. Avslutningsvis presenterar vi den tredje dimensionen där vi visar på de tendenser

vi funnit som indikerar att diskursen om tiggeri påverkar den sociala praktiken.

5.1 Textdimensionen

I vår analysprocess har vi urskiljt fyra olika teman som varit särskilt centrala i artiklarna. Dessa är Vi och Dem, Känslor, Tiggeri som politiskt verktyg och Tiggeri som problem, vilka presenteras närmare nedan.

5.1.1 Vi och Dem

Ett tydligt tema som vi urskiljt i vårt material är distinktionen mellan Vi och Dem i artiklarna. Inom diskursen för tiggeri har vi uppmärksammat ett Vi som framför allt är etniskt svenska, eller väletablerade i svensk nyhetsmedia, men också ett Vi som representerar normen om att arbeta och genom det har ett större inflytande vad gäller pengar och makt. Vi är också de personer som håller sig till ordningen och lagen, som inte smutsar ner, inte kostar pengar, Vi representerar de som är samhällsnyttiga. I förhållande till denna konstruktion av Vi, konstrueras också ett Dem. Som en dikotomi tillskrivs dessa andra personer kontrastiva egenskaper och attribut. Dem är antingen utsatta, fattiga, hjälplösa och maktlösa, eller, en kostnad, en börda, en otrygghet och en grupp som skapar "sanitär olägenhet". Våra analyser görs ur ett socialkonstruktionistiskt och intersektionellt perspektiv med hjälp av teorier om makt. Distinktionen mellan grupperna skapas i den process där skribenterna tillskriver olika egenskaper och karaktärsdrag till respektive grupper. Dessa konstruktioner kan vara mer eller mindre explicita, men ingår alla i samma kedja som bidrar till att ge uttryck för denna gruppering av människor. Fairclough (2001) poängterar vikten av att synliggöra vilka det är som får "pennans makt" att styra debatten. I vårt material är det tydligt hur de med makt att få uttrycka sig är de som betraktas som svenska invånare och har högre uppsatta positioner. Med anledning av det blir begrepp som klass och etnicitet, men även dold makt, centrala i analysen. Nedan ges några exempel.

"Jag och många politiker har kommit i kontakt med invånare som upplever en otrygghet kopplad till det här fenomenet. Det kan handla om återvinningsstationer som man inte vågar gå till längre. Det finns då tiggare där som är påträngande." (Expressen, 2017-12-06)

Detta citat kommer från en artikel där en politiker i Danderyds kommun intervjuas efter att kommunen begärt förbud mot tiggeri. Här presenteras två grupper, en under namnet invånare och en under namnet tiggare. Den förstnämnda gruppen lyfts fram i syfte att belysa ett problem grundat i tiggeri, medan den andra gruppen görs ansvariga för denna otrygghet eftersom de beskrivs som påträngande. Här ges ett enkelt men tydligt exempel på vad vi hittat i vårt underlag. Gruppen Vi, som svenska invånare, uttrycker ett obehag över tiggeriet, och en skuldbeläggning som läggs på personer som tigger. I fråga om transitivitet ser vi här en intressant utveckling i citatet. Personerna som upplever otrygghet menar att det är *kopplat till fenomenet* (d.v.s. tiggeri), men skribenten väljer att lägga skulden och ansvaret för otrygghet explicit på "tiggarna", istället för fenomenet tiggeri. Det står inte om det är invånarna själva som förtydligat med att det är personerna som tigger som är problemet eller om politikern själv gör den kopplingen. Vad gäller transitiviteten spelar den skillnaden stor roll eftersom det är oklart huruvida ansvaret för problemet förbinds med substantivet tiggeri, eller

subjekten “tiggarna”. Dessa personer beskrivs dessutom implicit vara i vägen, stötande och ett problem, ett påstående som också är oklart om det kommer från invånarna eller politikern. Att skriva att “det finns då tiggare där som är påträngande” är också formulerat på ett absolut sätt. Det är en hög affinitet i det påståendet vilket inte lämnar något utrymme för tvivel, nyansering eller ifrågasättande. Nedan ges ett annat liknande exempel.

“Den Sverigefinska skolan i Stockholm har haft problem med fattiga EU-migranter i flera år. På nätterna förvandlas skolgården till en boplats för hemlösa. De utträttar sina behov på skoltrappan och sover på lekplatsen [...] Det är den typen av konsekvenser jag inte hade förutsett; de illegala boplatserna, avföring på svenska skolgårdar och att städare skulle behöva vaccineras för att inte riskera att drabbas av sjukdomar.” (Expressen, 2017-10-06)

Ovan ges ett ännu tydligare exempel på hur problemformuleringen mellan grupperna kan se ut. Problemet beskrivs här explicit vara *fattiga EU-migranter*. Vidare ges flera exempel på den typ av problematik som, enligt skribenten, EU-migranter orsakar. Det betonas att det är *illegala* boplatser, att det är på *svenska* skolgårdar det sker och att problematiken riskerar att *drabba* städarna med *sjukdomar*. När porträttering av fenomenet ser ut så här, med ord som *problem*, *illegala* och *sjukdomar* i fokus, bidrar det till en negativ bild av personerna som blir kopplade till fenomenet (Mäkinen, 2013). Detta är en klassisk gestaltning av medelklassen som ett bärande ideal medan de underordnade klasserna beskrivs som en hotbild (Skeggs, 2000). I synnerhet när det, med mycket hög affinitet i skribentens retorik, skrivs ut att skolan har haft problem med EU-migranterna, och inte med konsekvenserna av fattigdom och utsatthet som drivit människor till att bo utomhus, vilket grundar sig i andra aktörers beslutsfattande om resursfördelning (exempelvis politiker och andra makthavare). Här beskrivs en tvivelaktig problem- och ansvarsmodell som indikerar att det är personerna som tigger som är problemet, vilket vi återkommer till under temat Tiggeri som problem.

“Vi måste säkra upp ett långsiktigt engagemang för att hjälpa dessa människor tillbaka till sina hemländer.” (Expressen, 2017-12-11)

Här är ytterligare ett exempel på hur grupperingarna konstrueras. Det finns två pronomen i citatet, båda i plural. Vi ser alltså en grupp bestående av ett Vi samt en grupp under beteckningen “dessa människor” som definieras av att de har andra hemländer. Distinktionen görs i förtydligandet av vilket hemland en har. Ur ett socialkonstruktionistiskt perspektiv ställs två grupper mot varann här, två grupper som konstruerats i diskursen om tiggeri. För 100 år sedan fanns det ingen grupp som gick under benämningen “EU-medborgare” som skribenten använder återkommande i resterande text i artikeln. Begrepp som “tiggare” och “utsatta EU-medborgare” är exempel på sådana begrepp som skapats för att förenkla kommunikationen när vi vill tala om en viss grupp människor. Att grupper sedan ställs mot varann bidrar i förlängningen till en jämförelse där grupperna kategoriseras utifrån dikotoma adjektiv som exempelvis rätt och fel, överordnad och underordnad, mäktig och hjälplös (Mattsson, 2015). I citatet gestaltas gruppen Vi indirekt som en resursstark grupp med hög moral, eftersom gruppen ska hjälpa Dem som i sammanhanget porträtteras som maktlösa och utsatta, eftersom de måste hjälpas. Citatet gestaltar tydligt det Skeggs (2000) belyser om medelklassen som det bärande idealet, men också Jansdotters (2004) poäng i att medelklassen

ska framstå som moralisk och hjälpa till, fastän det snarare kan komma att tydliggöra klasstillhörigheterna. Att använda ord som är tvingande, som exempelvis *måste*, skapar ett övertygande budskap som riktar sig direkt till läsaren. Det finns alltså en hög affinitet även i detta citat (Fairclough, 2001). Förutom den höga affiniteten och distinktionen mellan Vi och Dem, bör även fokus riktas mot ordvalen *engagemang* och *hjälpa* som ofta karaktäriseras av att ha en positiv värdeladdning. I sammanhanget blir det då relevant att tydliggöra vad det är för typ av hjälp Vi:et ska erbjuda i att skicka tillbaka *dessa människor* till sina hemländer. Det tydliggörs inte någonstans i den fullständiga texten vad det är för hjälp dessa människor söker eller vill ha. Snarare fokuserar artikeln på den börda dessa människor är i Sverige, hur de belastar det svenska samhället. Med anledning av det råder det tvivel om hjälpen syftar till att hjälpa dessa människor eller om den snarare syftar till att hjälpa oss invånare här i Sverige.

“För utsatta, det är de, EU-migranterna som tigger utanför våra mataffärer, sover i parkerade bilar, ockuperar andras mark, uträttar sina behov på skolgårdar och lekplatser och utelämnar sig till främlingars välvilja.” (Expressen, 2017-10-01)

Ovan ser vi ett annat citat ur Expressen där skribenten förklarar att EU-migranterna är utsatta och tydliggör på vilket sätt de är utsatta. Inledningsvis innehåller citatet en tydlig avgränsning om att det finns en grupp som är Dem, vilka här betecknas som *EU-migranterna*. Vidare beskrivs det att Dem sitter utanför *våra* matbutiker, här urskiljs ytterligare ett pronomen som beskrivs utifrån ett possessivt pronomen; att det är *våra* matbutiker indikerar att de tillhör oss, vilket är en annan form av Vi. Vad som kanske är än mer intressant i citatet är bilden skribenten ger av att vara utsatt. Resonemangen skulle likaväl kunna användas av en person som menar att personerna är en börda. Det ges en relativt saklig beskrivning av hur dessa personer lever, inga invändningar om vilka påfrestningar, risker eller uppostringar det innebär. Istället nämns exempelvis att personerna *ockuperar andras mark*, vilket indikerar att de gör något olovligt samt att det är någon annan som drabbas av det.

“I Sverige ska du inte behöva stå på knä och försörja dig. Du ska stå upp och kräva din rätt. Du ska arbeta. Det här löser inte människors problem...” (Expressen, 2017-11-14)

Det här citatet är taget ur en artikel där skribenten intervjuat en tidigare statsminister i Sverige om tiggeriförbudet där hen är positiv till att ett sådant förbud införlivas. I citatet porträtterar intervjupersonen sin bild av Sverige där fokus framför allt ligger på arbete. Att definiera ett problem genom att sätta ord på hur Vi ska ha det här i Sverige bidrar till en bild av att Sverige har en norm och att de personer som inte håller sig inom den ramen är avvikare samt att de inte hör hemma i Sverige. Precis som Hansson (2015) resonerar om heligheten i “det svenska samhällskontraktet” där individ och stat hjälps åt, men också där de som inte arbetar och bidrar uppfattas som avvikare och mindre värdiga hjälp. Intervjupersonen beskriver vidare att en inte ska *behöva stå på knä*, vilket kan uppfattas som att det finns ett visst medlidande med i bilden. Att det finns en förståelse för att människorna i fråga inte valt detta som förstahandsval. Emellertid fortsätter resonemanget med att tydliggöra att du ska *kräva din rätt*. Här läggs då ett ansvar på dessa personer att själva lösa problemet genom uppmaningen att stå upp, kräv er rätt, arbeta. Genom att inte belysa att problemet

grundar sig i fattigdom och utsatthet indikerar det att lösningen ligger hos personer som tigger själva. Här bör också påminnas om att forskning pekar på att människor som tigger initialt vill ha ett jobb, men att de inte lyckas och därför behöver tigga för att få in pengar (Swärd, 2015). Vi finner flera liknande texter som denna där det uttycks att Sverige inte är värdigt tiggeri. Ofta vävs dessa resonemang ihop i en utgångspunkt där personerna är utsatta och har det svårt, men att lösningen inte beskrivs finnas här i Sverige.

“De [tiggarna, vår anm.] ska hjälpas i sina hemländer. Inte här.” (Aftonbladet, 2018-01-29)

I den nationella diskursen om tiggerifrågan tycks det finnas en utpräglad uppfattning om att tiggeriet inte är Sveriges ansvar och att lösningen inte finns i Sverige. Likt Hanssons (2015) resonemang om Sveriges välfärd som hotad av invandrare, menar vi att det kan vara intressant att ställa sig frågan om det har att göra med att denna synliga utsatthet riskerar att radera Sveriges självbild som funktionell välfärdsstat. Mycket i materialet pekar på att tiggeri inte hör hemma i Sverige. Vi menar att faktum att denna nöd är av synlig karaktär, kan bidra till att konstruktioner av Vi och Dem används som verktyg för att avsäga sig en ansvarsplikt gentemot utsatta.

Slutligen vill vi lyfta fram en artikel, den enda av sitt slag, där personer som själva tigger har fått sin röst hörd. Det är anmärkningsvärt att endast en artikel av 40 belyser detta perspektiv. Fairclough (2001) menar att vilka som får lov att delta i porträtteringens spelar roll för diskursen av fenomenet. Artikeln inleds med två meningar som på ett tydligt sätt återspeglar de tendenser vi sett i konstruktionen av Vi och Dem.

“Ni har alla sett oss, eller någon som vi. Vi som skriver det här sitter utanför era matbutiker med en plastmugg och ber om hjälp.” (Expressen, 2017-12-03)

Här ställs mönstret i skapandet av “vi som svenska invånare” och “ni som de andra” på sin spets. Här väljer personerna som hela tiden blivit konstruerade som Dem att själva använda samma retorik för att nå fram. Konstruktionen finns kvar, men perspektivet är omvänt. Det är en tydlig återspeglning av hur dessa grupperingar har porträtterats i den mediala debatten. Längre in i artikeln finner vi ett annat viktigt perspektiv.

“De som vill förbjuda tiggeriet beskriver vår verklighet på ett sätt som vi inte känner igen. Många av dem anser sig till och med vilja hjälpa oss genom att omöjliggöra vår enda chans till inkomst.” (Expressen, 2017-12-03)

Här ges ett direkt svar till tidigare nämnda artiklar där personer som tigger diskuteras. Här ges en nyansering av den “sanning” som har givits om dessa personers verklighet, vilken skribenterna helt motsäger sig. Här ges en klarhet av det vi ämnar belysa i studien, att verkligheten är just konstruerad (Burr, 2003). Artikeln avslutas med en vädjan om förståelse och inläggande för skribenternas situation.

“Vi ber Sveriges politiker att fortsätta vara föredömen. Vi ber er att inte förbjuda vår enda chans till laglig försörjning.” (Expressen, 2017-12-03)

Att behöva be om någonting, att uttrycka en vädjan, är ett symptom på en dysfunktionell maktrelation eftersom fördelning inte skett jämlikt automatiskt.

Med utgångspunkt i ett intersektionellt perspektiv kan vi här urskilja två grupper där den ena representerar makt och den andra maktlöshet. I citatet gestaltas det tydliga maktförhållandet mellan Sveriges politiker och skribenterna som ber om att få vidhålla sin rättighet.

5.1.1.2 Metaforer

Vi har valt att ha ett separat stycke där vi belyser de metaforer kring tiggeri som vi särskilt uppmärksammat. Ur ett socialkonstruktionistiskt perspektiv är det intressant att även se hur konstruktionen av personer som tigger liknas vid andra grupper eller karaktärer.

I en insändare ges uttryck för hur det som givare är jobbigt att se en synlig nöd på våra gator, att det leder till samvetsqual och prövning av vår moral där många vill hjälpa, men inte vet hur en ska prioritera eller fördela sin hjälp. Skribenten benämner detta samvetsqual som "*allmosegivarens ångest*" (Dagens Nyheter, 2017-10-28). Avsikten är god, men fokus riktas mot det dilemma som makthavarna ställs inför. Insändaren framställer en situation som är påfrestande för hen som drabbas av dåligt samvete, när påfrestningen snarare bör riktas mot de personer som tvingas be om pengar för att överleva. Ett citat lyder "*...tomma pappmuggen rakt framför sig, som en lucia som bär sitt ljus.*" (ibid). Detta kan tolkas som ett bidrag till den "offerbild" som ofta ges i beskrivningar av personer som tigger. Lucia som ofta beskrivs som ett helgon, men också martyr, höll fast vid sin tro och gav inte vika för den trots extrema prövningar. Metaforen kan å ena sidan tolkas som att personer som tigger kämpar för sin heder, å andra sidan tolkas som att personer som tigger väljer att fortsätta trots hårda prövningar, liksom Lucia. Vi menar att liknelsen vid "att plikttroget fortsätta" trots kränkningar och diskriminering inte alltid är ett val för personen som tigger. Det kan vara av vikt att belysa eftersom mycket pekar på att personer som tigger gör det för att de måste överleva och det inte är självvalt. Att välja mellan att fortsätta eller att inte överleva, menar vi, är inte ett riktigt val. I samma insändare skriver skribenten "*...en dragspelare som underhåller [...] lik krögaren som serverar Lady och Lufsen [...] fast ledsnare och iförd en smutsstyv täckjacka...*" och fortsätter med "*...det verkar som han utövar en ritual snarare än tiggeri.*" (ibid). Här ges en beskrivning av en person som genom sitt dragspel ber om pengar i Stockholms tunnelbana. Genom den fåordiga beskrivningen ger skribenten läsaren en bild av den krögare som underhåller Lady och Lufsen men samtidigt pekar på de skillnader som finns mellan krögaren och personen i tunnelbanan. Metaforen kan tolkas som ytterligare ett bidrag till den "offerbild" av personer som tigger. På samma sätt verkar det finnas en tanke med att belysa personens "arbetsmoral" och "plikttrogenhet" fastän personen kanske inte har något annat val än att genom musiken be om pengar. Den här typ av symbolik för plikttrogenhet och kämparglöd hos personer som tigger riskerar att gestalta en bild av dessa människor som romantiserar verkligheten, det kan frånta dessa människors akuta behov av förändring och förminska den diskriminering de ständigt utsätts för.

En annan metafor görs i en artikel där en liga uppdragats för människohandel av personer som tigger. Citatet lyder "*Fallen ger inblick i en värld där människor stundtals behandlas värre än djur*" (Expressen, 2017-12-07). Ett uttryck som antagligen önskar söka medkänsla och solidaritet men som också bidrar till "offerbild" av personer som tigger. En beskrivning som i sammanställning av helheten fråntar personer som tigger deras aktörskap där de utelämnas till att vara

antingen brottsliga och ett problem, eller utsatta och hjälplösa. Att likställa människor med djur kan i sig vara att utöva makt. Liknelsen kan bidra till att frånta dessa människor sitt aktörskap, sina rättigheter och sin frihet, vilket genom tiderna varit karaktäristiskt för djur.

Samtliga metaforer skapar en snäv och stereotyp bild av den som tigger. De likställs vid karaktärer som i sammanhanget är underordnade eller utsatta. Det förtydligar den bild som vi funnit i övrigt material och kan ha en objektifierande verkan på de människor som tigger. Att dessa personer aldrig porträtteras som handlingskraftiga och värdiga subjekt leder både till en skarp distinktion mellan de grupper vi i studien benämner Vi och Dem, men skadar också synen på förmågan hos de som tigger (Groglopo, 2015).

5.1.2 Tiggeri som problem

Vi har redan varit inne och snuddat på detta tema som handlar om de problem- och förklaringsmodeller för tiggeri som ges i media. Vi har här urskiljt tre olika modeller för hur tiggeriet förklaras utifrån problematik och ansvarsskyldighet. Samtliga artiklar porträtterar tiggeriet som ett problem, men fokus och ansvar skiljer sig åt mellan resonemangen. Vi ser en övervägande del som förklarar att ansvaret för tiggeriet härleds till EU-migranternas hemländer. Vi ser också argument om att de personer som tigger själva är ansvariga för problematiken som uppkommer. I en tredje och sista modell förklaras tiggeri som ett symptom på fattigdom och diskriminering där ansvaret läggs på ett internationellt plan. Fairclough (2001) menar att skribenterna i media utför makt över läsarna i den form att de väljer vad som bör skrivas samt bestämmer vad som ska höras mest och vad som ska utebli. Det är således viktigt att titta på hur ett fenomen gestaltas utifrån såväl problemformulering som ansvarsskyldighet. Hur ett fenomen beskrivs som problem, och ytterligare hur problemet förbinds med ett visst subjekt eller objekt påverkar hur utfallet av åtgärdsförslag ter sig. Swärd (2015) menar exempelvis att om ett fenomen beskrivs utifrån en problemformulering där konsekvenserna är kostnader och förslumning, blir utfallet rimligen att förbjuda fenomenet. Om fenomenet istället beskrivs som ett symptom på fattigdom och ojämlikhet, blir ett rimligt utfall att det bemöts med ökade humanitära insatser. I samma linje är det ur ett transitivt perspektiv, men också socialkonstruktivistiskt synsätt, viktigt att tydliggöra hur händelseförlopp förbinds med subjekt eller objekt eftersom det skapar en konstruktion av händelsen eller fenomenet. Denna debatt påverkar även distinktionen mellan Vi och Dem och förskjuter makten ytterligare till de som får utrymme att styra hur problemet skall förklaras.

“...tiggeriet har lett till en förslumning av stadsbilden...” (Expressen, 2017-11-14)

Ovan ser vi ett tydligt exempel på en nominalisering, där ett händelseförlopp eller substantiv görs till ett subjekt med aktörskap. Tiggeriet är inte en aktör som aktivt kan agera, handla eller göras ansvarsskyldig. I meningen synliggörs ingen aktör som möjligen kan agera. Detta får konsekvenser för bilden av problematiken, det är aldrig tiggeriet i sig som skapar någonting, det är personerna eller aktörerna som har åstadkommit att tiggeri existerar som är ansvariga. Skribenten kan då antingen syfta på de personer som tigger, eller de personer eller aktörer vars beslut har lett till att tiggeri uppkommit som fenomen. Att på detta sätt lägga skulden på fenomenet tiggeri, gör att personerna som blir förknippade med tiggeri - antagligen personer som tigger - blir syndabocker i frågan. Problemformuleringen

bidrar dessutom till att öka intresset för åtgärder om att reducera eller avskaffa fenomenet då det lyfts fram vilka negativa konsekvenser det får för (det svenska) samhället i stort. Utöver detta har citatet en hög grad av affinitet som utesluter alternativa "sanningar" om hur situationen ser ut eftersom skribenten uttrycker sig på ett övertygande sätt.

"Kostnaderna för att städa upp efter boplatserna i Stockholm har ökat dramatiskt. [...] Enligt parkförvaltningen beror det på att antalet tiggare som bor i parker har ökat..." (Expressen, 2017-10-06)

Ovan ser vi ett exempel på när problemformuleringen tillskrivs de personer som tigger. Här läggs explicit skulden på personerna som tigger. När en sådan förbindelse görs, skadar det dessa personer. De görs ansvariga för ett fenomen som dessutom porträtterats som problematiskt och kostsamt. Att dessa personer blir kopplade till problem och kostnad kan skada tilliten, medkänslan och viljan att hjälpa dem. Tillskrivandet av ansvar för negativa företeelser skapar en än större distinktion av grupperna (d.v.s. Vi och Dem) eftersom citatet indirekt målar upp en lösning i att förbjuda fenomenet. Senare i artikeln beskrivs också hur detta problem endast kan lösas med att förbjuda tiggeri. Ingen annan lösning nämns. Ingen annan aktör blir tillskriven ett ansvar för att tiggeriet existerar. Med en sådan problemformulering blir svaret givet för läsaren att de personer som tigger är ett problem och att tiggeriet måste förbjudas. Här är en enkel och tydlig förklaringsmodell för vem som är ansvarig för problematiken. Ingenstans nämns det hur tiggeri kan vara en konsekvens av fattigdom, utsatthet och diskriminering. Analysen stannar vid att säga att "tiggarna" skapar problemet. Att dessutom koppla in negativa emotionella och kognitiva resultat av problemet, får situationen att framstå som akut och hotande. Texten är skriven i sammanhanget av att skribenten önskar få igenom ett tiggeriförbud och det är tydligt hur skribenten använder konstruktionen av tiggeri likt en hotbild som verktyg för att övertyga läsaren. Citat likt detta förekommer frekvent i materialet och målar därför upp en tydlig bild av att personer som tigger är ansvariga för problematiken.

"Den Sverigefinska skolan i Stockholm har haft problem med fattiga EU-migranter i flera år. På nätterna förvandlas skolgården till en boplatz för hemlösa. De utträttar sina behov på skoltrappan och sover på lekplatsen [...] Det är den typen av konsekvenser jag inte hade förutsett; de illegala boplatserna, avföring på svenska skolgårdar och att städare skulle behöva vaccineras för att inte riskera att drabbas av sjukdomar." (Expressen, 2017-10-06)

Även detta citat (som använts i tidigare tema) målar upp en stark problematik kopplat till de EU-migranter som uppehåller sig i Sverige. Det beskrivs explicit hur skolan har problem med *fattiga EU-migranter*, följt av en lista av vad dessa personer orsakar. Även denna artikeln har som budskap att övertyga läsaren om att ett tiggeriförbud är den bästa vägen att gå. Inte heller i denna artikel ges en djupare förklaring av uppkomsten av tiggeri, ansvarsskyldigheten läggs på personer som själva tigger.

Utöver ovan nämnda citat som förklarar "tiggeriproblemet" orsakat av personerna själva, finns det en annan linje av förklaringsmodeller där dessa personers hemländer tillskrivs ansvaret. Nedan följer ett förtydligande citat.

“Att stå passiv inför detta [tiggeriet, vår anm.] är att stillatigande acceptera att Rumänien och Bulgarien inte tar grundläggande socialt ansvar för hela sin befolkning.” (Aftonbladet, 2017-12-15)

Här finns tydliga indikatorer på att ansvaret för problematiken förläggs på hemländerna. Ansvaret är med andra ord inte Sveriges. Citatet är dessutom utformad med en stark övertygelse som lämnar läsaren utan nyansering om hur problematiken alternativt skulle kunna lösas. Samtliga av dessa citat tydliggör det utanförskap som gruppen vi tidigare uppmärksammat som Dem står inför. Dessa artiklar menar att de inte är välkomna i Sverige och att deras möjlighet till hjälp finns i sina hemländer.

En tredje modell är den där tiggeri som problem (snarare utsatthet i denna modell) bemöts utifrån argument om att det är ett symptom på fattigdom som skapats ur en internationell diskriminering, diskursen indikerar att det är ett allomfattande problem orsakat av historisk diskriminering av fattiga och de i etnisk minoritet. Nedan presenteras ett citat som tydliggör detta perspektiv.

“Saker står inte rätt till i vårt Europa, och det är nyttigt för oss att påminnas om det. [...] Tiggeri är ett symptom på fattigdom. Fattigdom är ett symptom på diskriminering. När vi kommer åt diskrimineringen, så kommer människor inte behöva tigga.” (Dagens Nyheter, 2017-10-02)

Här framställs tiggeri som en produkt av såväl fattigdom som diskriminering. Emellertid fokuserar liknande artiklar främst på att gestalta tiggeriet som ett symptom på orättvisa och ekonomisk ojämlikhet. Här ges en mer långtgående analys av problemet som implicit härleds till internationella krafter och makthavares beslutsfattning. Här görs inte personer som tigger ansvarsskyldiga för kostnader, förslumning och brottslighet. Ur ett intersektionellt perspektiv är detta ett sätt att rikta fokus på den rådande maktordningen som skapar diskriminering ur aspekter som klass och etnicitet. Istället lyfts ett perspektiv som blickar bortom personerna och närmar sig svar i maktfördelning och diskriminering. Fenomenet “tiggeri som problem” förbinds således med fattigdom och ojämlikhet, men även etnisk diskriminering av romer. Men, det tydliggörs inte om problemets grund skulle kunna vara de makthavare runt om i Europa som fattat beslut om folkgrupper och ekonomisk resursfördelning. Grunden till problemet förblir abstrakt i den mening att analysen stannar vid att det existerar fattigdom och diskriminering.

Likt många andra nämnda citat, ser vi en hög affinitet i argumenten som framförs även i de om tiggeri som produkt av fattigdom. Läsaren bemöts av argument som inte lämnar diskussionen öppen för egen reflektion och egna slutsatser. Dessa retoriska verktyg skapar en mer hätsk debatt som bidrar till att blossa upp debatten. Hur en debatt kan väcka känslor som ilska och medlidande är sedan länge en taktik som skribenter i media använder sig av (Höijer, 2004), vilket vi kommer presentera närmare i nästa tema.

5.1.3 Känslor

Som Höijer (2004) uppmärksammat är utnyttjandet av läsarens kognitiva och emotionella förståelse ett verktyg som stundligen används för bland annat politiska agendor, att fånga läsarens intresse, att skapa debatter samt att få in mer bistånd till organisationer. Det är ett centralt tema som även vi uppmärksammat

under vår tematisering, som vi valt att samla under temat *känslor*. Framförallt har vi urskiljt två distinktioner där den ena representerar en känsla av medlidande och ansvarskänslor, medan den andra representerar en känsla av ilska och frustration, men också rädsla och otrygghet. Genomgående i artiklarna visar retoriken på en hög modalitet där känslor används eller beskrivs.

“Jag och många politiker har kommit i kontakt med invånare som upplever en otrygghet kopplad till det här fenomenet [tiggeriet, vår anm.]...” (Expressen, 2017-12-06)

“...det är lätt att förstå den irritation, den frustration och den känsla av hopplöshet som det utbredda tiggeriet i Sverige sprider. [...] Hela situationen känns hopplös.” (Aftonbladet, 2017-10-14)

Ovanstående citat visar på den orosförklaring som finns inom nyhetsmedia när det skrivs om fenomenet tiggeri och hur känslor konkret används som ett verktyg för att skapa debatt och fånga intresse (Höijer, 2004). I artiklarna vi undersökt finns två genomgående “känsloteman” som skapar synen på personer som tigger som antingen utsatta eller problematiska, detta behöver i sin tur inte vara den ”sanna” bilden utan den som skribenten väljer att framhäva utifrån sin egen agenda (Höijer, 2004). Följden av hur tiggeri som fenomen i artiklarna formuleras och kopplas till olika känslor kan sedan leda till känslor som ilska eller medlidande hos läsaren själv (ibid).

“Det är sedeln du lägger i tiggarens utsträckta hand som låser fast henne i en hopplös situation och som upprätthåller exploateringen av henne. Det är inte möjligt att betrakta som en god handling, hur mycket man än vrider och vänder på det.” (Expressen, 2017-10-01)

Ovanstående citat är ett exempel på hur en som tigger porträtteras med utgångspunkt i skribentens känslor. Här beskrivs personen som tigger som offer samtidigt som den potentiella givaren skuldbeläggs. Skribentens agenda behöver i sin tur inte vara att skuldbelägga personen som ger pengar till den som är utsatt. Emellertid, att lära läsaren om vad som händer när en gör det indikerar ett krav på förändring. När skribenten dessutom menar att det inte går att betrakta som “en god handling” menar vi att det är att likställa vid en skuldbeläggning. Sättet skribenten gör detta på är av hög affinitet och lämnar således läsaren utan utrymme för egen tolkning. Påståendet är skrivet som en “sanning” och låser läsaren till uppmaningen om att sluta ge pengar till den som tigger. Hur skribenten sedan valt att formulera “...tiggarens utsträckta hand som låser fast henne i en hopplös situation och som upprätthåller exploateringen av henne...” är ett exempel på ett offergörande (ursprungligen *victimisation*) (Höijer, 2004). Att skriva att den som tigger är låst likt handbojor kan bidra till att frånta individens egna handlingsförmåga. Ur ett intersektionellt perspektiv är sedan porträtteringen av *henne* i sammanhang med utsatthet och känslor ett sätt att spela på de föreställningar om att kvinnor är mer sårbara än män. Skribenten har antagligen medvetet skrivit henne istället för “dem” eller “honom”. Höijer (2004) understryker detta i sin studie, att porträttering av kvinnor och barn i svåra situationer är ett knep för att nå ut till läsarna. Å ena sidan kan porträtteringen av människor som tigger som utsatta, formulerat med en emotionell retorik, skapa uppmärksamhet och debatt. Något som i sin tur kan leda till att kunskap och forskning ökar inom exempelvis fenomenet tiggeri samt vad det grundar sig i,

vilket i sin tur kan leda till förändring (Höijer, 2004). Å andra sidan kan det också leda till en bild av att alla personer som tigger är låsta i en hopplös situation. Det bidrar till en stereotypifiering av en grupp människor där individerna själva inte nödvändigtvis skulle använda samma uttryck kopplat till de känslor som lyfts fram. Detta bidrar också till en distansering mellan Vi och Dem (Vicsek et. Al., 2008). Att sedan uppmana till vad en givare inte ska göra, skrivet som den enda sanningen, kan även skapa känslor som hopplöshet, förvirring eller ilska hos läsaren istället för hoppfullhet, intresse för förändring eller nyfikenhet.

”Viljan att hjälpa dem som har det svårt och bidra med det man kan är en varm och djupt mänsklig egenskap, och något som vi måste värna i en allt hårdare verklighet. Men tyvärr är risken stor att vår medkänsla utnyttjas av hänsynslösa krafter, vilket i sin tur gör att de som vi vill hjälpa i själva verket far än mer illa av den hjälp vi ger.” (Expressen, 2017-12-11)

Här konstrueras givaren i citatet ovan som den goda. Det som sedan inte uttryckligen står, men i relation till den goda givaren, är att i denna kontext skapas här en implicit dikotomi. För att förtydliga, i relation till den goda givaren skapas en motsatt kategori som representerar “det onda”, eller som skribenten väljer att skriva ut, *hänsynslösa krafter*. Hänsynslösa krafter är inget subjekt, ändå beskrivs det att dessa krafter kan komma att utnyttja människors välvilja. Ett substantiv görs alltså till ett subjekt här (det är med andra ord en nominalisering), vilket inte ger en sann bild av verkligheten. När skribenten skriver hänsynslösa krafter skulle hen kunna syfta på de personer som bedriver människohandel, men eftersom det inte står utskrivet blir uppfattningen en annan. Här är därför ett exempel på hur transitivitet är viktigt att belysa. Det tydliggörs inte varifrån dessa hänsynslösa krafter kommer ifrån, vilket leder till att dessa krafter kan tillskrivas personerna som tigger. I slutet av citatet skuldbeläggs sedermera den givare som ger pengar till den utsatta. Det är ett citat som visar på det ena känslotemat vi hittat, synen på personer som tigger som problematiska. Den som ber om pengar är i en utsatt position som den med makt och pengar tror sig hjälpa. Genom den höga modaliteten i citatet uppfattas den goda viljan som ett bidragande till att den som ber om pengar kommer fara illa. Genom att skribenten använder sig av ordval som *djupt mänsklig egenskap*, *hårdare verklighet* och *hänsynslösa krafter* förtydligas artikelns budskap och kan även lättare väcka känslor hos läsaren än om artikeln hade varit känslomässigt neutralt formulerad.

“Det är bedrövt att människor över huvud taget ska behöva befinna sig i en sådan situation. Det gör ont...” (Dagens Nyheter 2017-12-27)

Ovan ser vi ett citat taget ur en artikel i Dagens Nyheter där rådande statsminister i en intervju uttrycker sina känslor om situationen som personer som tigger och människor som befinner sig i en papperslöshet befinner sig i. Det är ett exempel som även visar en konstruktion av givaren som åskådare till fenomenet och som genom uttrycket *det gör ont* förmedlar sina känslor med en troligen politisk agenda.

”I början blev jag ledsen att se dem [de som tigger, vår anm.] sitta ute. Så småningom slutade jag lägga märke till dem. Nu reagerar jag inte alls. [...] nu blir jag till och med irriterad. [...] har jag blivit en sämre människa? Jag tror att jag har det tyvärr. En kall, kanske även cynisk människa.” (Aftonbladet, 2018-01-15)

Artikeln där citatet ovan är taget ur är en insändare undertecknad en 13-åring som inleder med att beskriva hur hen under hela sin uppväxt berörts av fenomenet tiggeri. Detta är ett exempel på hur skribentens egna känslor kan användas som verktyg för att väcka både känslor och intresse hos läsaren (Höijer, 2004). Precis som Mattsson (2015) beskriver hur våra olika klasspositioner påverkar våra sociala relationer, framgår det i föregående citat hur skribenten har gått från att känna medlidande till irritation. Samtidigt är det viktigt att notera att skribenten får utrymme att uttrycka sina känslor medan den som ber om pengar inte får höras alls. Detta kan förstås som ett upprätthållande av maktpositioner där åsikterna hos de övre klasserna kan uppfattas högre värderat, eftersom de ges större utrymme (Fairclough, 2001).

“Polisen kom ligan i Småland på spåren efter att en svårt skadad man hittats i ett dike utanför Växjö i våras. Mannen - som tvingades att tigga i Sverige - hade försökt fly men hittades och bands vid ett träd och misshandlades svårt med olika tillhyggen av plågoandar.” (Expressen, 2017-12-07)

Det här är en detaljerad beskrivning av en man i en utsatt position som inte valt att tigga i Sverige, utan tvingats att tigga, försökt fly samt straffats för sitt handlande. I citatet kan både offergörande (Höijer, 2004) samt porträtterande av tiggeri som ett samhällsproblem urskiljas. Något som i sin tur kan skapa upprörande känslor kring tiggeri hos läsaren. Detta sker på grund av den transitivitet som skribenten använder sig av och fokuserar på att förbinda händelsen med subjekten, i det här fallet ligan som befann sig i Småland. Det är i citatet tydligt att ligan bär på ansvarsskyldigheten, att polisen har räddat situationen och att mannen som tvingades att tigga befann sig i en utsatt situation.

Att ge detaljerade och känslomässiga beskrivningar i artiklarna kan även väcka starka känslor hos läsaren (Höijer, 2004). Detta kan vi urskilja eftersom många av de debatter eller insändare som publicerats kretsar kring vad individer känner kring fenomenet tiggeri. Att formulera känslor i artiklarna används som ett verktyg för att styra in läsaren i en position som avgör hur den ska förstå tiggeri. Att det föreligger strategi inom diskursen för tiggeri är något som presenteras närmare även i nästa avsnitt.

5.1.4 Tiggeri som politiskt verktyg

Tiggerifrågan och i synnerhet frågan om ett förbud argumenteras frekvent i vårt material. Det finns en stark politisk prägel i nästintill alla artiklar. En tendens vi märkt är den om hur frågan om tiggeriet och förbudet används i ett politiskt syfte att värva röster för respektive partier. Både representanter för ett förbud och de som inte samtycker till ett förbud använder liknande argument med utgångspunkten i att personer som tigger är utsatta. Alla är med andra ord överens om att tiggeri inte är en lösning för fattiga personer. Men förbudet av tiggeri är en vattendelare. Utgångspunkten är densamma, men lösningen ser olika ut. Somliga menar att det är tiggeriet i sig som är en utsatthet, andra menar att tiggeri är ett uttryck för fattigdom, vilket då är den reella utsattheten. Det sistnämnda kräver också andra och större insatser än ett förbud av tiggeri. I kartläggningen av problematiken uppstår därför meningsskiljaktigheter för var gränsen för ansvaret hos oss i Sverige går. Det är här den politiska debatten om tiggeriförbud har fastnat. Det är också här vi kan urskilja att politiken handlar om att övertyga läsaren om respektive syn på Sveriges ansvarsskyldighet. På grund av detta har

debatten om tiggeri snarare blivit ett samtal om politiker, åsiktsbärare och en argumentation om vem som har rätt och fel. I samband med detta står det tydligt att ett metasamtal ständigt är närvarande i artiklarna, nämligen samtalet om vem som kan åtgärda utsattheten bäst. Eftersom frågan väckt stor uppståndelse har den också kommit att bli ett verktyg för politiker att värva röster till respektive partier, det är tydligt att vi i Sverige förbereder oss på ett valår. I detta avsnitt ämnar vi belysa detta "metasamtal" om tiggeri.

"Det skulle väcka respekt om politiken gemensamt kunde enas. Om regeringen vill gå vidare i den här frågan är vi beredda att hjälpa till och hitta en bra politisk kompromiss som gör att vi gemensamt kan förbjuda tiggeriet i Sverige."
(Aftonbladet, 2017-12-08)

"Men jag uppfattar att de [Socialdemokraterna, vår anm.] ser samma problem som vi och därför måste man också kunna gå till politisk handling och fatta beslut och väcka respekt för de besluten." (Aftonbladet, 2017-12-08)

Ovan uppspaltade citat kommer från en och samma artikel där en intervju gjorts med Moderaternas nuvarande partiledare angående tiggeriförbudet och det nationella politiska läget. Hen uttrycker att tiggeriet måste få ett slut, att det inte finns någon annan lösning på problemet. Vidare utger hen sig även för att ha lösningen i sina händer, men att Socialdemokraterna är det enda som stoppar Moderaterna från att åtgärda problematiken. Socialdemokraterna har gått ut med att de inte är för ett tiggeriförbud, utan har istället diskuterat andra åtgärder som kan minska utsattheten för de som tigger (Aftonbladet, 2017-12-08). Ändå skriver partiledaren att Moderaterna kan erbjuda *en bra politisk kompromiss som gör att vi gemensamt kan förbjuda tiggeriet i Sverige*. Partiledaren utger sig erbjuda en "kompromiss" som alltså går ut på att Moderaterna får igenom sin vilja, inte Socialdemokraternas. Det kan uppfattas som ett strategiskt språk för att låta både handlingskraftig och ödmjuk. Vidare ser vi i andra citatet hur partiledaren försöker måla upp en situation där Moderaterna har gett lösningen på problemet till regeringen, men att de inte är handlingskraftiga nog att genomföra det, när det egentligen handlar om att partierna har uttryckt olika syn på vad som är en bra lösning.

Detta är ett exempel på hur den politiska agendan lyfts in i debatten om tiggeri medan de människor som under tiden blir lidande av problemet försvinner allt mer ur diskussionen. Fokus på problemet bortprioriteras i förmån till en debatt mellan politiker. Diskursen för tiggeri har snarare blivit föremål för partiernas olika valstrategier. Detta får konsekvenser för den grupp människor som tigger. I den debatt som handlar om deras liv glöms de själva bort och de objektifieras som ett verktyg att vinna politiskt stöd med.

Ett annat inslag som används i debatten är att bjuda in politiker som har vänt i frågan om tiggeriförbud, eller som kan ge ett kontrastivt budskap i förhållande till de parti de tillhört. Nedan ges några exempel.

"Regeringens tidigare nationella samordnare för utsatta EU-migranter, Martin Valfridsson, har själv kommit till slutsatsen att den enda lösningen är att det införs ett nationellt tiggeriförbud. Vi moderater delar den meningen."
(Aftonbladet, 2017-12-15)

“Socialdemokraterna måste våga vara mer vänster - och förbjuda tiggare. Det säger tidigare statsminister Göran Persson.” (Aftonbladet, 2017-11-11)

Att en person vänt i en fråga, en person som dessutom haft en offentlig ledarroll, kan skapa en bild av att något drastiskt har hänt. Det är således ett effektivt argument att nyttja när en vill övertyga läsaren om sin ståndpunkt. Medias bild i dessa avseenden är att konstruera en mer akut och hotfull bild av tiggeriet.

En annan del av detta metasamtal är när frågan explicit uttrycks som ett dilemma för exempelvis Socialdemokraterna när det kommer till valet, att nuvarande statsminister måste tänka taktiskt i denna fråga för att få stöd av sina väljare. Det diskuteras även generellt i materialet hur tiggerifrågan och respektive åtgärdsförslag handlar om taktik för att värva röster. Nedan ser vi ett sådant exempel.

“Stefan Löfvens dilemma blir ännu tydligare när det gäller tiggarna. Aktivisterna vill att de ska få stanna kvar: “Det går inte att förbjuda fattigdom!”, sägs med eftertryck. Men väljarna vill ha bort tiggarna eftersom i folkhemmet är det jobb, inte tiggeri, som är idealet. [...] Valet avgörs nu och valrörelsen kommer bara att bekräfta. Om socialdemokraterna inte lyckas övertyga väljarna om att de förstått budskapet om att minska antalet migranter - och se till att tiggarna skickas hem - så kommer de att förlora.” (Aftonbladet, 2017-01-19)

När debatten ser ut så här hamnar vi i en problematisk situation. Frågan som egentligen syftar till att omintetgöra en utsatthet som drabbar flera människor, blir en fråga om att vinna ytterligare makt. Att metasamtal som detta tar över gör att det huvudsakliga syftet med frågan hamnar i skymundan. Det gör att frågan blir elitistisk och utersluter en stor grupp människor som torde ges mer utrymme att få sin röst hörd. Att inte personer som själva tigger bjuds in till samtal pekar på en stark maktförskjutning som upprätthåller de redan etablerade konstruktionerna om vad som är “sanning” och inte. I citatet beskrivs också personer som är emot ett förbud för *aktivister* istället för *väljare* vilket den motsatta gruppen benämns som. Detta kan ha en förminskande effekt eftersom personer som är emot ett förbud implicit fråntas sitt politiska aktörskap.

5.2 Den diskursiva praktiken

5.2.1 Interdiskursivitet

Vårt resultat överensstämmer i mångt och mycket med tidigare diskurser i Europa. Interdiskursiviteten är relativt låg och bygger med andra ord på tidigare diskurser (Fairclough, 2011). Bl.a. Nagels (2007) linjer av argument en utsatt grupp som ställer krav på ökad solidaritet och medkänsla och tiggeri som problem och där ansvarsskyldigheten ligger hos någon annan än landet där de uppehåller sig. Vi ser också ett tydligt Vi och Dem-mönster som nämns frekvent i tidigare forskning. Sigona och Zetter (2010) urskiljer som tidigare nämnt två positioneringar i den politiska diskursen kring den romska mobiliteten i Europa. Den ena behandlar säkerhet och kontroll medan den andra belyser antidiskriminering och minoriteters rättigheter. I internationell forskning diskuteras det mer romer, i svensk nyhetsmedia är det inte ett vanligt förekommande ämne. Vi har emellertid inte använt romer som sökord, men det har heller inte nämnts märkbart under vårt sökord “tiggeri”. Även om vi inte fokuserat på romer i vår studie ser vi liknande tendenser även för diskursen om tiggeri. Dessa argument och positioneringar finns

även i vårt material men vi ser framför allt att detta har skapat en konstruktion av ett Vi och ett Dem.

Emellertid har vi även hittat nya element i vårt material som kan indikera en förändring (Fairclough, 2001). Exempelvis att tiggeri används som ett politiskt verktyg för att värva röster. Detta gör att debatten om tiggeri snarare har blivit ett metasamtal där tiggeri blivit ett föremål att förhålla sig till politiskt. Vi har även uppmärksammat ett tema av känslor där debatten kretsar mycket kring samvetskval, skuldbeläggning, otrygghet, medkänsla och frustration. Känslorna är å ena sidan ingenting nytt inom diskursen för tiggeri, å andra sidan kan vi se tendenser till att de används som verktyg i gestaltningen av skribentens problemformulering av tiggeri. Att vi har funnit andra element jämfört med tidigare forskning kan bero på det faktum att vår undersökning är avgränsad till Sverige men också att undersökningen görs i anslutning till att ett lagförslag om tiggeriförbud har lagts fram.

5.2.2 Intertextualitet

I vårt material är intertextualiteten tydlig i den aspekt att artiklar relaterar till varandra. Det går att urskilja en anspelning mellan artiklarna likt en följetong. De bygger på varandra, både genom direkta svar men också som referenser för att understödja argument. Det äventyrar objektiviteten men också mångfalden i olika perspektiv och upplevelser (Fairclough, 2001). Det finns även inslag som hämtats från andra aktörer än bara skribenterna, som exempelvis polismyndigheten, högre uppsatta politiker och läsare som skrivit insändare. Emellertid har vi noterat att även dessa lyfts fram i relation till tidigare nämnda argument eller perspektiv. När en aktör som inte ursprungligen är del av mediaväsendet bjuds in till artiklar, används denne ofta för att stärka ett redan etablerat argument.

5.3 Den sociala praktiken

Genom presentation av våra fyra teman i textdimensionen har vi redan snuddat vid frågan om huruvida diskursen kring tiggeri påverkar den faktiska praktiken. Swärd (2015) lyfter i sin studie att hur gestaltningen av sociala problem framställs i media, är av vikt för vilka åtgärder och åsikter som sedan bildas i samhället. Därmed menar Swärd att den diskursiva praktiken i nyhetsmedia kring sociala problem direkt påverkar den sociala praktiken.

Vad vi uppmärksammat under analysens gång är att av de 40 artiklar vi undersökt är det endast en artikel som representeras av personer som själva tigger. Detta menar vi leder till att hur diskursen än ser ut kring fenomenet tiggeri är det ett faktum att den domineras av skribenter som inte själva tigger. Diskursen är därmed en gestaltning av vilka som använder sig av tiggeri som försörjningskälla. Gestaltningen ligger i sin tur till grund för en del av läsarnas åsiktsbildning och kan komma att påverka deras uppfattning av fenomenet tiggeri (Vicsek et. al., 2008). Detta då nyhetsmedia är en av de största plattformarna där gestaltningar och "sanningar" av verkligheten i sin tur skapar och påverkar föreställningar och tolkningar på individnivå (Larsson, 2014). Att gestaltningen av fenomenet tiggeri sedan är skapad av dem som inte själva tigger kan leda till att debatten blir distanserad från dem som faktiskt använder sig av tiggeri i vardagen och att klyftorna mellan Vi och Dem blir starkare i den sociala praktiken.

I den artikel som är skriven av individer som själva tigger kan vi tydligt se den distans som finns mellan Vi och Dem och den vikt av att få sin röst hörd. *“Vi har förstått att det pratats mycket om oss i media. Vi märker att vi får mindre pengar i koppen. Så vi vill också göra våra röster hörda i den debatt som handlar om våra liv.”* (Expressen, 2017-12-03). I citatet kan vi se hur diskursen i nyhetsmedia direkt påverkar personer som befinner sig i denna sociala sfär och att på grund av den debatt som förs gällande tiggeri gör att färre väljer att ge pengar. Utifrån ett intersektionellt perspektiv kan vi anta att hur maktstrukturer i den sociala praktiken upprätthålls i och med det mindre utrymme som de som tigger får höras i debatten kring fenomenet tiggeri som direkt påverkar deras vardag.

Lagförslaget som innebär ett nationellt förbud mot tiggeri har fungerat som ett avstamp till den här studien. Vad som är anmärkningsvärt med förslaget är att det lades fram av ett av Sveriges största partier (Sveriges Riksdag, 2017/18:1977). Flera kommuner har följaktligen ställt sig bakom förslaget. Att lagförslaget får medhåll kan tolkas som ett resultat av hur fenomenet tiggeri positioneras i media. Detta främst på grund av att tiggeri huvudsakligen beskrivs som ett problem vars ansvar inte är Sveriges, snarare än att tiggeri är ett resultat av fattigdom baserat på diskriminering. Emellertid är det viktigt att i detta sammanhang poängtera att det krävs ett större omfång av såväl material som analys för att styrka att nyhetsmedias positionering av tiggeri får konsekvenser för den sociala praktiken.

6. Slutsatser

Vårt syfte har varit att kritiskt analysera hur nyhetsmedia i Sverige lyfter fram fenomenet tiggeri samt att urskilja vilka diskurser som finns inom ramen för tiggeri. Analysen har gjorts efter att ett lagförslag om nationellt tiggeriförbud har lagts fram. Hur media porträtterar fenomenet skapar föreställningar som kan komma att påverka synen på tiggeri, men även människors ställningstagande i ett tiggeriförbud. Studien har även syftat till att belysa vilka maktordningar som gör sig gällande inom diskursen för tiggeri. Vår ambition har således varit att undersöka hur tiggeri gestaltas i nyhetsmedia i Sverige under en tidsperiod där ämnet debatterats särskilt mycket.

I studien har vi funnit fyra teman som varit särskilt framträdande i vårt material. Dessa presenteras nedan, tillsammans med övriga slutsatser i undersökningen. Det första temat är en systematisk konstruktion av ett Vi och ett Dem. Vi ser att det i materialet har skapats en föreställning om vilka Vi är och vilka Dem är. Distinktionen görs mellan de som inte tigger och de som tigger, där respektive grupp tillskrivs olika attribut. Gruppen Vi är en svenskt etablerad grupp med arbete och inflytande, Vi är vidare moraliskt goda och vill hjälpa. Gruppen Dem däremot är utsatta och/eller en börda för samhället. Resultaten pekar på att tiggeri behöver åtgärdas, men materialet visar på olika syn i hur dessa åtgärder skall se ut. Tiggeri som problem är ett andra tema vi funnit i materialet. Tiggeri som problem framställs i framför allt tre olika modeller där transitiviteten ser olika ut. Den första är den där tiggeri som problem härleds till de som tiggers hemländer. En andra är när ansvaret för tiggeri som problem förbinds med personerna som själva tigger. En tredje och sista modell är den där tiggeri som problem snarare beskrivs som en utsatthet, en konsekvens av fattigdom och diskriminering och där lösningen beskrivs finnas i ett internationellt samarbete. Ett tredje tema är vad vi valt att benämna Känslor. Vi har funnit ett mönster av olika känslor i materialet.

Känslor används som ett verktyg för att fånga läsarens intresse och detta i olika syften (Höijer, 2004). Å ena sidan kan uttryck för oro, ansvarskänslor och medkänsla uttryckas för att skapa engagemang i humanitära insatser. Å andra sidan uttrycks en stark problematik utifrån frustration, ilska och otrygghet, vilket tenderar att användas i syfte att främja ett tiggeriförbud. Frågan om tiggeri och eventuellt förbud har även bidragit till ett fjärde och sista tema som vi valt att kalla Tiggeri som politiskt verktyg. Tiggeri som politiskt verktyg är ett tema som skapats parallellt med tidigare nämnda teman. Här ser vi en tendens till ett metasamtal som snarare handlar om politik och att värva röster, där tiggerifrågan används som taktik. Den huvudsakliga frågan om tiggeri hamnar i skymundan för den debatt som förs mellan politiskt aktiva personer. Metasamtalet förhåller sig mellan politiker och i relation till undersökningar där potentiella väljare har uttryckt sin åsikt om ett tiggeriförbud. Här framhävs hur politiker skall förhålla sig till väljarna för att vinna valet istället för vad som torde vara syftet i debatten, nämligen vilken som är den bästa lösningen för de personer som är utsatta och tigger. Vidare pekar vårt resultat på att det förekommer en tydlig maktordning där tiggeri konstrueras av personer som har makt att uttrycka sig. Mediabilden av tiggeri upprätthåller tydliga maktstrukturer som främjar ett perspektiv av en etniskt svensk, arbetande och inflytelserik grupp. Därmed kan vi se hur tiggeri kan förstås utifrån ett intersektionellt perspektiv där maktpositioner upprätthålls på basis av klass och etnicitet. Detta upprätthålls genom att låta fenomenet porträtteras av personer som själva inte tigger och redan befinner sig högre upp i hierarkin.

De diskurser vi urskiljt bygger på tidigare diskurser om tiggeri i Europa men har vissa nya inslag, exempelvis att tiggerifrågan används som ett politiskt verktyg men också att tiggerifrågan beskrivs utifrån känslor vilka tillämpas för att rikta in läsaren i en uppfattning av tiggeri. Materialet har vidare en tydlig intertextualitet där artiklar bygger på varandra och såväl besvaras på, som refereras till. Vi har uppmärksammat att materialet generellt sett har en hög affinitet vilket lämnar läsaren med ett begränsat utrymme för egen reflektion. Detta i sin tur gör att media ofta utger sig för att presentera "sanningar" trots att det sällan ges vetenskapligt stöd för innehållet. Sammanfattningsvis har vi under analysen sett tendenser i hur den mediala debatten påverkar den sociala praktiken, både vad gäller den politiska debatten och ramen för de som tigger.

6.1 Sammanfattning av resultat

Tiggeri i media beskrivs vara ett samhällsproblem i Sverige som implicit hotar välfärden. Problematiken beskrivs utifrån aspekter som utsatthet, otrygghet, kostnader och förslumning av städerna. Tiggeri beskrivs vara ett problem som kommer från andra länder. Emellertid belyses också en del argument om att tiggeri är ett symptom på fattigdom som kräver internationellt samarbete. Tiggeri positioneras som ett socialt problem men som huvudsakligen inte betraktas som Sveriges ansvar. Denna positionering upprätthålls genom väletablerade konstruktioner av personer som tigger, baserat på tillhörighet av klass och etnicitet. Tiggeri positioneras framför allt också som en politisk fråga och används som ett redskap både för att locka läsare men också för att vinna väljare politiskt.

7. Avslutande diskussion

7.1 Reflektioner

En nackdel med vår undersökning är att den riskerar att inte vara generaliserbar eftersom vår tidsperiod aktivt är vald i anslutning till lagförslaget. Det kan innebära att debatten ser något annorlunda ut i jämförelse med andra tidsperioder. Artiklarna är ofta skrivna med tydlig förankring i vad skribenten tycker i frågan om ett tiggeriförbud. Det hade varit av intresse att jämföra med en liknande studie, under en annan tidsperiod, för att se på potentiella skillnader i positioneringar, uttryck och retorik. Emellertid anser vi att det fyller en särskild funktion att synliggöra hur debatten formuleras när tiggeri kan komma att kriminaliseras. Att analysera hur debatten formas efter ett sådant lagförslag kan vara särskilt viktigt eftersom debatten i ett sådant skeende kan påverka människor i deras ställningstagande till ett förbud. Vår undersökning är även i sitt omfång begränsad vilket gör att den snarare skulle kunna fungera som en pilotstudie. Emellertid är undersökningen viktig i den aspekt att den kan väcka ett intresse för frågan om tiggeri och hur konstruktioner i media spelar roll för hur frågan behandlas inom exempelvis socialt arbete, men inte minst hur villkor för personer som tigger formuleras i den allmänna debatten.

Kritisk diskursanalys (KDA) som metod har även fått en del kritik. Brian Poole (2010) belyser bland annat att det inte tydliggörs om antalet diskurser som går att finna är oändligt eller begränsat. Poole menar att grunden för KDA baseras på flera olika influenser, men att det är oklart om alla är sammanlänkande. Vidare understryker han att metoden inte bemöter det problem i att läsaren tolkar en specifik text individuellt och subjektivt. Detta innebär att analyser på samma text, med samma metod, ändå kan resultera i olika resultat. Poole menar även att metoden inte tillräckligt använder sig av bevis inom lingvistisk psykologi (ursprungligen *psycholinguistic evidence*) (Poole, 2010). Det är kritik som är värt att belysa och som vi varit medvetna om i vår analys. Vi menar dock att alla metoder har sina brister och att KDA är en lämplig metod för studiens syfte. Eftersom vetenskapliga studier om tiggeri är begränsat, är KDA en passande metod eftersom den tillåter oss analysera det material som finns tillgängligt, d.v.s medias gestaltning av fenomenet. Genom KDA kan vi kartlägga, synliggöra och påverka diskurser i samhället (Fairclough, 2001). Med detta som bakgrund har metoden möjliggjort att belysa de tendenser som pekar på en systematisk diskriminering som sker inom diskursen av tiggeri.

7.2 Framtida forskning

Under arbetets gång har vi uppmärksammat en avsaknad av studier som riktar sig specifikt på tiggeri. Tiggeri behandlas sällan som ett separat forskningsområde (Kennedy & Fitzpatrick, 2001; Pérez Muñoz & Potter, 2014). Vi menar att det är oroväckande att tiggeri som socialt problem inte erkänns som ett föremål för fler humanitära insatser, även på svenskt plan. Personer som tigger lever ofta i en relativt akut situation utan stadig ekonomi, utan stabilt boende och diskrimineras på basis av framför allt etnicitet (Svärd, 2015; Mäkinen, 2013). Med våra resultat i undersökningen ser vi flera potentiella förbättringsområden men som också ställer krav på utökad kunskapsöversikt. Exempelvis är det av vikt att framhäva det perspektiv som personer som tigger har. I vårt material gör endast en av 40 artiklar det. Det i sig är ett tydligt maktutövande. En annan aspekt är att belysa

övriga intersektioner i makthierarkin. Vi har exempelvis inte fått fram något som pekar på att ytterligare makthierarkier inom tiggeri som social utsatthet baseras på kön, funktionsvariationer, sexualitet eller ålder. Det hade varit en fortsatt viktig analys inom forskningen av tiggeri.

Andra aspekter som vi via vår undersökning fått upp ögonen för är hur media använder sig av bilder i sina texter. Bilder får ett stort utrymme i flera av texterna och bidrar på ett särskilt sätt hur föreställningen av personer som tigger skapas. En annan mycket viktig aspekt är att tydligt förankra hur medias påverkan formar den sociala praktiken. Vi har sett tendenser till att diskursen i textdimensionen påverkar den sociala praktiken, men här hade ytterligare kraft kunnat läggas genom en större undersökning. Både genom såväl kvalitativa intervjuer och större kvantitativa undersökningar. Att undersöka den sociala praktiken hade även kunnat ske genom att kartlägga hur läsaren tolkar och formas av nyhetsmedias porträttering av tiggeri. Exempelvis har vi noterat att tidningsskrifterna använder sig av olika argument som skulle kunna kopplas till olika ideologiska agendor. Men framför allt hade ett viktigt bidrag till forskningen om tiggeri varit att tydligare förankra personer som tigger i undersökningar. Detta, menar vi, hade bäst tillämpats genom kvalitativa intervjuer där personer som tigger får sin röst hörd och med egna ord får beskriva sina situationer. Detta är viktigt för att belysa den kunskap som kommer inifrån, snarare än att titta på gestaltningen av tiggeri.

Avslutningsvis vill vi framhäva vårt val av titel till undersökningen. *Allmosegivarens ångest* symboliserar det problem vi genomgående sett i vår undersökning av det empiriska materialet. Anledningen till att tiggeri blivit uppmärksammat i media tolkar vi som ett resultat av det samvetsqual som den svenska medborgaren står inför. Uttrycket allmosegivarens ångest kan förstås som en moralisk prestationsångest hos givaren. Ångesten skulle kunna förstås med bakgrund i Hanssons (2015) resonemang av att Sverige inte lider av akut fattigdom idag vilket resulterat i att svensken länge varit fråntagen det personliga ansvaret. Detta på grund av utvecklandet av välfärdssystemet där staten gått in och hanterat sociala problem. Svensken har länge varit bortskämd med att inte behöva se nöden i vitögat, men idag finns utsattheten tydligt i Sveriges städer (ibid). Tiggeri som en akut och synlig utsatthet skapar en aktivering av vår moraliska kompass och ställer krav på omedelbar handling. Detta resulterar i en hätsk debatt om hur detta ansvar skall fördelas. Diskursen präglas snarare av givarens känslor, än känslor hos den som tigger.

8. Referenslista

- Beck, Ulrich (1998) *Risksamhället: på väg mot en annan modernitet*. Göteborg: Diadalos.
- Brune Y, (2006) "Den dagliga dosen. Diskriminering i Nyheterna och Bladet". I Camauër L & Nohrstedt S-A, (Red.) *Mediernas Vi och Dom*.
- Bourdieu, Pierre (1987) "What Makes a Social Class? On the Theoretical and Practical Existence of Groups" *Berkeley Journal of Sociology*, 32 (1)1-18.
- Bourdieu (1993) *Kultursociologiska texter*. I Urval av Donald Broady & Mikael Palme. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings bokförlag Symposion.
- Bourdieu (1999) *Praktiskt förnuft. Bidrag till en handlingsteori*. Göteborg: Daidalos.
- Bryman A, (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder, 2., [rev.] uppl.*, Liber: Malmö.
- Burr, Vivien (2003) *Social constructionalism*, Taylor & Francis Ltd - MUA
- Dagens Juridik, (2017) *Nej, tiggeri är inte förbjudet enligt svensk lag - "påståenden direkt bedrägliga" enligt jurister.*
><http://www.dagensjuridik.se>< HTML (2018-04-09)
- Eriksson P, Panican A, Swärd H, (2017) Ett tiggeriförbud riskerar att förstärka ett utanförskap och gynna dem som vill profitera på människors nöd. *Sydsvenskan* 2017-09-04
- Fairclough N, (2001) *Critical discourse analysis in practice: description*. I Fairclough N, (Red.) *Language and power* (2nd edition). Harlow, Eng, Longman.
- Giddens, Anthony (1997) *Modernitet och självidentitet. Självet och samhället i den senmoderna epoken*. Göteborg: Diadalos.
- Groglopo A, (2015) *Antirasistisk Ordbok*. Malmö: Notis.
- Hansson E, (2015) Hotet mot det svenska samhällskontraktet – Hur tiggeri i Stockholm aktiverar det personliga moraliska ansvaret. *Socialmedicinsk tidskrift*, 3/2015.
- Holgersson L, (2004) *Socialpolitik och socialt arbete: historia och idéer, 3.* [aktualiserade och kompletterade] uppl., Stockholm: Norstedts juridik.
- Höijer B, (2004) *The Discourse of Global Compassion: The Audience and Media Reporting on Human Suffering, Media, Culture & Society*, Vol.26, No.4, pp. 513–531.
- Jansdotter A, (2004) *Ansikte mot ansikte. Räddningsarbete bland prostituerade kvinnor i Sverige 1850-1920*. Brutus Östlings Bokförlag Symposion.
- Kennedy C, Fitzpatrick S, (2001) Begging, rough sleeping and social exclusion: Implications for social policy. *Urban Studies*. 38, 2001-2016.

- Markham A, Buchana E, (2012). *Ethical Decision-Making and Internet Research: Recommendations from the AoIR Ethics Working Committee*.
><http://aoir.org/reports/ethics2.pdf>< PDF (2018-04-05)
- Mattsson T, (2015) *Intersektionalitet i socialt arbete*, 2015, Gleerups Utbildning AB.
- Mediekompass, (2018). *Medier i Sverige, branschfakta 2017*.
><http://www.mediekompass.se/><HTML (2018-04-04)
- Meeuwisse A, Swärd H, (2013) *Vad är ett socialt problem? I: Meeuwisse A, Swärd H, (Red.), Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och kultur.
- Mäkinen V, (2013) *Are There Fundamental Rights for Roma Beggars in Europe?*, Political Theology, 14:2, 201-218
- Nagel, S. (2007) *Disputes about the prohibition of begging – The example of Hamburg*. Homeless in Europe. FEANTSA. The European Federation of National Organizations Working with the Homeless. AISBL, 2007, 11-13.
- Nationalencyklopedin, (2016) *Tiggeri*.
><http://www.ne.se/uppslagsverk>< HTML (2018-04-12)
- Olin Wright (2000) *Class, Exploitation, and Economic Rents: Reflections on Sorenson's "Sounder Basis*. American Journal of Sociology, vol. 105, nr. 6, 2000, pp. 1559-1571.
- Pérez Muñoz C, Potter J, (2014) *Street-level charity: beggars, donors, and welfare policies*. Journal of theoretical politics, vol 26, nr. 1.
- Poole B, (2010) *Commitment and critically: Fairclough's Critical Discourse Analysis evaluated*. International Journal of Applied Linguistic, vol. 20, nr. 2.
- Polismyndigheten, (2016) *Fakta om tiggeri*
><https://polisen.se>< PDF (2018-03-29)
- Regeringskansliet, (2017) *Sverige samverkar med Bulgarien och Rumänien om utsatta EU-medborgare*. ><http://www.regeringen.se>< HTML (2018-04-12)
- Rättsfall i regeringsrätten, RÅ 1995:70
- Schneeweis A, (2009) *Talking difference: discourses about the Gypsy / Roma in Europe since 1989*. Retrieved from the University of Minnesota Digital Conservancy.
><http://hdl.handle.net/11299/56088>< PDF (2018-04-01)
- Sigona, N. & Zetter R. (2010) *Romani mobilites in Europe: Multidisciplinary perspectives*. Internationel Conferens. Refugee Studies Centre, University of Oxford. Conference Proceedings.
- Sida (2017), *Länder där Sverige bedriver utvecklingsamarbete*.
<https://www.sida.se/> (2018-05-07)

- Skeggs, Beverley (2000) *Att bli respektabel. Konstruktioner av klass och kön*. Göteborg: Daidalos.
- Skeggs, Beverley (2004) *Class, self, culture*. London & New York, NY: Routledge.
- Socialstyrelsen, (2017) *Hemlöshetssituationer*.
><http://www.socialstyrelsen.se/>< PDF (2018-04-09)
- Socialtjänstlagen, 2001:453
- Socialtjänstlagen, 2001:453
- Stephen Hilgartner and Charles L. Bosk (1988) *The Rise and Fall of Social Problems: A Public Arenas Model*. American Journal of Sociology 94, no. 1.
- Statens Offentliga Utredningar, 2000:14
- Statens Offentliga Utredningar, 2016:6
- Sveriges Riksdag, 2017/18:1977
><https://data.riksdagen.se/>< HTML (2018-04-04)
- Sveriges Kommuner och Landsting, (2014) *Dokumentation från konferens om utsatta eu-medborgare*.
><https://skl.se/>< PDF (2018-04-12)
- Sveriges Riksdag EU-Information, (2018) *Vad gör EU?*
><https://eu.riksdagen.se/>< HTML (2018-04-03)
- Swärd H, (2015) EU-medborgarna, tiggeriet och den synliga nöden. *Socialmedicinsk tidskrift*, Vol 92, Nr 3.
- Vicsek, L., Keszi, R. & Márkus, M. (2008). *Representation of Refugees, Asylum-Seekers and Refugee Affairs In Hungarian Dailies*. *Journal of Identity and Migration Studies*: Volume 2, number 2.
- Winther Jørgensen M, Phillips L, (1999/2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Åström K, (2015) Skyddet för utnyttjade tiggare är statens ansvar. *Socialmedicinsk tidskrift*, Vol 92, Nr 3.

8.1 Empiriskt material

- Aftonbladet, 2017-10-14
- Aftonbladet, 2017-11-11
- Aftonbladet, 2017-12-08
- Aftonbladet, 2017-12-15
- Aftonbladet, 2018-01-15
- Aftonbladet, 2017-01-19

Aftonbladet, 2018-01-29
Dagens Nyheter, 2017-10-02
Dagens Nyheter, 2017-10-28
Dagens Nyheter 2017-12-27
Expressen, 2017-10-01
Expressen, 2017-10-06
Expressen, 2017-11-14
Expressen, 2017-12-03
Expressen, 2017-12-06
Expressen, 2017-12-07
Expressen, 2017-12-11